

IHAN-SANA PÄLKÄNEEN PUHEKIELESSÄ

Suomen kielen
pro gradu -tutkielma
Tampereen yliopistossa
toukokuussa 2008

Katri Isomäki

Tampereen yliopisto
Kieli- ja käännöstieteiden laitos
ISOMÄKI, KATRI:
Ihan-sana Pälkäneen puhekielessä
Pro gradu -tutkielma, 63 s.
Suomen kieli
Toukokuu 2008

Tutkielmassa tarkastellaan *ihan*-sanoja Pälkäneen puhekielessä. Se on osa Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen Suomen murteiden seurauhanketta, jossa on tavoitteena seurata kymmenen eri puolilla Suomea sijaitsevan pitäjän kieltä kymmenen vuoden välein.

Aineistona tutkimuksessa ovat Suomen kielen näytteitä –sarjan Pälkäneen vihko sekä vuosina 1989 ja 1999 tehdyt haastattelut. Kumpanakin vuonna haastateltiin 15:tä kolmeen ikäryhmään kuuluvaa ihmistä Pälkäneellä Laitikkalan kylässä.

Tutkimuksessa selvitetään idiolekteja tutkimalla sitä, miten *ihan*-sanon käyttö on Pälkäneellä muuttunut. Tutkimusmenetelmänä on osin kvantitatiivinen ja osin pohjautuu siihen, mitä Suomen murteiden sanakirjassa on *ihan*-sanon merkityksestä esitetty. SMSK:ssa merkitykset jaetaan ilmausta vahvistaviin ja arviolausumissa esiintyviin.

Ihan-sanon käyttö on lisääntynyt, ja sitä käyttävät enemmän etenkin nuoret. Myös naiset käyttävät *ihan*-sanaa hiukan miehiä enemmän. Kun tarkastellaan yksittäisten ihmisten *ihan*-sanoja, huomataan että ne lisääntyvät noin 10-vuotiaasta 50-vuotiaaksi. Tämän jälkeen sanojen määrä näyttäisi puheessa vähenevän. Myös *ihan*-sanojen käyttötavat ovat muuttuneet. Mitä vanhempi ihminen on, sitä todennäköisemmin hän käyttää *ihan*-sanaa arviolausumissa. Nuoret ihmiset taas käyttävät sitä enemmän ilmausta vahvistamassa. Nuorilla ovat myös voimakkaasti lisääntyneet *ihan kiva* – tyyppiset ilmaukset.

Asiasanat: adverbit, kielen muutos, partikkelit, puhekieli, reaaliaikamenetelmä

SISÄLLYS

1. JOHDANTO.....	1
1.1. Tutkimuksen lähtökohdat	1
1.2. Aineisto.....	1
1.3. Tutkimustehtävä.....	6
1.4. Tutkimuksen taustaa.....	7
2. TUTKIMUKSEN KESKEISIÄ KÄSITTEITÄ	8
2.1. Adverbit	8
2.2. Adverbien ryhmittely	9
2.2.1. Intensiteettiadverbit	10
2.2.2. Modaaliset adverbit.....	13
2.3. Partikkelit.....	13
3. IHAN-SANAT AINEISTOSSA	15
3.1. Kvalitatiivinen näkökulma.....	15
3.2. Syntaktinen näkökulma	20
3.3. Keskusteluntutkimuksen näkökulma.....	20
3.4. Semanttinen näkökulma	21
4. IDIOLEKTIKOHTAISTA TARKASTELUA.....	28
4.1. 1980-luvulla syntyneet	28
4.1.1. Ryhmä kokonaisuutena.....	28
4.1.2. N1987.....	29
4.1.3. M1987a	30
4.1.4. M1987b	32
4.1.5. M1988	33
4.1.6. N1990.....	34
4.2. 1970-luvulla syntyneet	35
4.2.1. Ryhmä kokonaisuutena.....	35
4.2.2. N1974.....	36
4.2.3. N1975.....	38
4.2.4. M1975	39
4.2.5. N1978.....	40
4.2.6. M1980	41

4.3. Suuret ikäluokat	42
4.3.1. Ryhmä kokonaisuutena	42
4.3.2. N1943	43
4.3.3. N1948	44
4.3.4. M1948	45
4.3.5. M1949	46
4.3.6. M1951	47
4.4. Suomen itsenäisyyden alkuvuosina syntyneet	50
4.4.1. Ryhmä kokonaisuutena	50
4.4.2. N1918a	50
4.4.3. N1918b	51
4.4.4. M1918	53
4.4.5. N1919	54
4.4.6. M1921	54
4.5. Venäjän vallan aikana syntyneet	55
4.5.1. Ryhmä kokonaisuutena	55
4.5.2. N1874	56
4.5.3. M1877	57
5. LOPUKSI	59
LÄHTEET	61

1. JOHDANTO

1.1. Tutkimuksen lähtökohdat

Pro gradu -työni on osa Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen hallinnoimaa ja yhdessä eri yliopistojen kanssa toteuttamaa suomen murteiden seuruututkimusta. Tämä sosiolingvistinen ja dialektologinen pitkäaikais-tutkimus aloitettiin vuonna 1989, ja se jatkuu toistaiseksi. Murteenseuruu-hankkeessa tutkitaan kymmenen eri puolilla Suomea sijaitsevan pitäjän puhekieltä kymmenen vuoden välein. Tarkoituksena on selvittää, millaiset kielenpiirteet muuttuvat ja millaiset säilyvät eri puolilla maata puhuttavassa suomen kielessä. Mukana olevat pitäjät ovat Alastaro, Alatornio, Artjärvi, Eurajoki, Kauhava, Lapinlahti, Liperi, Pälkäne, Savitaipale ja Sotkamo. Pitäjät on pyritty valitsemaan niin, että ne edustavat mahdollisimman laajasti suomen päämurrealueita. Toisaalta valintaperusteena on ollut myös se, että näistä pitäjistä on tehty Suomen kielen nauhoitteita -vihkonen. Näin saatiin vertailukohde jo ensimmäisten nauhoitusten kielelle. (Seuruututkimus 2008.)

Seuruututkimuksen ensimmäisen kierroksen nauhoitukset tehtiin vuosina 1989—1995 ja toinen kierros aloitettiin vuonna 1999. Toisen kierroksen päättyessä on tarkoitus tehdä uusi suunnitelma hankkeen jatkosta. Kullakin paikkakunnalla on haastateltu ihmisiä kolmesta eri ikäryhmästä. Yleensä jokaiseen ikäryhmään on kuulunut viisi mahdollisimman tasaisesti kumpaakin sukupuolta olevaa informanttia. (Seuruututkimus 2008.)

1.2. Aineisto

Tämän työn aineistona ovat Pälkäneellä vuosina 1989 ja 1999 tehdyt nauhoitteet. Lisäksi käytän aineistona Suomen kielen näytteitä -sarjan Pälkäneen vihkoa, jossa on litteroituna kaksi vuonna 1961 tehtyä haastattelua. Vuonna 1989 nauhoitetun, murteenseuruuhankkeen ensimmäisen kierroksen

aineiston on nauhoittanut Jaakko Yli-Paavola, ja toisen kierroksen aineiston nauhoitin yhtä haastattelua lukuun ottamatta itse. Kummallakin kierroksella mukana oli 15 haastateltavaa kolmesta eri ikäryhmästä. 70-luvulla syntyneitä sekä suuriin ikäluokkiin kuuluvia haastateltiin kumpanakin vuonna, ja tämän ansiosta pystyn tarkastelemaan aineistoa näennäisaikamenetelmän lisäksi reaaliaikamenetelmän avulla.

Tutkimuksen kohteena oleva kunta, Pälkäne, sijaitsee Länsi-Suomen läänissä, Pirkanmaan maakunnassa, 35 kilometriä Tampereelta kaakkoon päin. Etäisyyttä Hämeenlinnaan on 46 kilometriä ja Valkeakoskelle 23 kilometriä.

KUVA 1. Pirkanmaan kartta (www.palkane.fi/kartat/pirkanmaa/main.htm).

Pälkäneen murre kuuluu perihämäläisiin murteisiin, sillä se sijoittuu Vanajan, Urjalan, Kurun ja Kuoreveden muodostaman nelikulmion sisäpuolelle. Perihämäläisille murteille vanhastaan tyypillisiä piirteitä ovat mm. *ts*:n vastineena vaihtelematon *tt*, diftongien avartuminen, painottoman tavun *i*-loppuisen diftongin jälkikomponentin häviäminen sekä yleiskielen *d*:n vastineena *l*, joka tosin on ollut väistymässä *r*:n tieltä. (Rapola 1990: 118—121.) Kurjen (1999: 102—105) tekemien havaintojen mukaan vaihtelun määrä on Pälkäneen puhekielessä 1980-luvun lopulla lisääntynyt. Laajalevikkiset, yleispuhekieleen kuuluvat piirteet ovat säilyneet, kun taas pienemmällä alueella esiintyvät piirteet (esimerkiksi tremulantti yleiskielen *d*:n vastineena sekä yleisgeminaatio) ovat katoamassa ja korvautumassa laajalevikkisemmillä varianteilla. Tämä piirre on puhekielelle ominainen muualakin.

Tutkimuksen kohteena olevat haastattelut olen nauhoittanut Pälkäneen Laitikkalan kylässä 1.—4.6.1999 lukuun ottamatta M1948:n haastattelua. Aikataulusta johtuvista syistä tämän haastattelun teki Jaakko Yli-Paavola, joka teki myös ensimmäisen kierroksen haastattelut marraskuussa 1989. Jaakko Yli-Paavolasta käytän esimerkkien yhteydessä lyhennettä JYP ja itsestäni lyhennettä KI. Kaikki nauhat ovat säilytteillä Suomen kielen nauhoitearkistossa Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksessa. Haastatteluja on yhteensä viisitoista kappaletta, ja ne on tehty murteenseuruututkimuksen periaatteiden mukaisesti siten, että informantit ovat kolmesta eri ikäryhmästä. Jokaisessa ryhmässä on joko kaksi naista ja kolme miestä tai päinvastoin. Informantit esitellään luvussa 4, jossa heidän käyttämiään *ihansanoja* tarkastellaan idiolektikohtaisesti.

Kokemukseni haastattelujen tekemisestä olivat pääosin hyviä. Suurinta osaa informanteista oli helppo puhuttaa, eikä puolen tunnin haastatteluajan kuluttaminen tuntunut hankalalta. Informanttien joukossa oli kuitenkin niitäkin, joita oli vaikeampaa saada puhumaan. Kaikkein helpointa oli mielestäni 1970-luvulla syntyneiden haastattelemineen, mikä uskoakseni johtui ainakin osittain siitä, että haastateltavat olivat suunnilleen ikäisiäni. Nämä tilanteet tuntuivat mutkattomimmilta ja luonnollisimmilta. Yllättävintä minusta oli

se, kuinka 1980-luvulla syntyneiden ryhmä hiljentyi, välillä jopa lähes täydellisesti vaikenä mikrofonin edessä. Jopa etukäteen vilkkailta vaikuttaneet pojat, joiden oletin olevan välittömiä ja puhuvan paljon, istuivat hiljaa paikoillaan ja vastasivat kysymyksiini lyhytsanaisesti, usein joko ”ei”, ”joo” tai ”ihan kivaa”. Kysymykset ja vastaukset vuorottelevat lasten haastatteluissa nopeaan tahtiin, eikä kovin pitkiä kertovia jaksoja paljoakaan esiinny. Lapset sain puhumaan monisanaisemmin oikeastaan vain pyytämällä heitä kuvailemaan esimerkiksi jotakin tapahtumaa tai paikkaa. Aina ei tämäkään toiminut, kuten seuraava esimerkki osoittaa:

[KI: No kerroppas siitä retkestä.]

mentiin eka Helsinkivantaal lentokentälle ja sieltä Heurekaa — sitten tultiin takas. (M1987, 1999)

Lasten haastattelujen tunnelmaan on saattanut vaikuttaa myös haastattelu- paikka ja -aika, sillä haastattelin heitä Laitikkalan koululla kesken koulupäivän. Poikkeuksena tästä on M1987a, jota haastattelin hänen kotonaan. Kaikkia muita informantteja haastattelin heidän kodeissaan lukuun ottamatta N1975:tä, jota haastattelin hänen työpaikallaan.

Aiheina haastatteluissa olivat yleensä ainakin informanttien koulunkäynti tai työ, harrastukset, Laitikkalan kylän tapahtumat ja kylän muuttuminen. Joiltakin informanteilta kyselin myös havaintoja Laitikkalassa käytetyn kielen muuttumisesta. Muita aiheita olivat mm. kodin perinteet ja tavat.

Murrehaastatteluista on yleisesti todettu, että tilanne koetaan viralliseksi, ja haastattelija hallitsee tilannetta antamalla haastateltavalle rajat, joiden mukaan tämä toimii. Haastattelija muun muassa huolehtii puheenaiheen valitsemisesta ja vaihtamisesta. Toisaalta on kuitenkin havaittu, että haastateltavasta riippuu se, millainen haastattelusta tulee. (Karhu 1995: 93.) Molemmat havainnot näyttävät pitävän paikkansa myös tekemissäni haastatteluissa. Haastattelut eivät muistuta tavallista arkikeskustelua, sillä päällekkäispuhuntaa ei ole. Haastateltavat eivät myöskään oma-aloitteisesti tuo keskusteluun uusia aiheita, vaan odottavat minun antavan heille aiheet ja johdattelevan keskustelua. Usein kuitenkin käy niin, että uudet keskustelun-

aiheet kumpuavat haastateltavan kertomista asioista. Näin haastateltavat pääsevät kuitenkin osaltaan vaikuttamaan haastattelun kulkuun tuomalla siihen uusia keskustelunaiheita. Haastateltavat saattavat myös joskus hyvinkin selvästi osoittaa, että he eivät halua puhua jostakin asiasta.

ja sitte tota, sehän nyt siitä [EU:sta]puhuminen on sitte se ol loputon aihe ett ei ei puhutas siitä tän enempää. (M1951, 1999)

oon tietystim miälipiteitä (on) – viittiikö niitä sanoos se on eri asia (vaa). (M1980, 1999)

Tekemieni haastatteluiden sisältö poikkeaa tyypillisen murrehaastattelun sisällöstä (Karhu 1995: 93). Haastatteluissa ei pyritä kuvaamaan ja tallentamaan vanhaa aikaa, vaan pikemminkin niissä kerrotaan informanttien elämästä tällä hetkellä sekä Laitikkalan kylän nykypäivästä. Menneen ajan kuvaaminen ja perinteen tallettaminen ei olisi näissä haastatteluissa ollut mahdollistakaan, sillä haastateltavat ovat kaikki melko nuoria. Toki nuorten ja aikuisten informanttien haastatteluissa on myös osioita, joissa he muistelevat lapsuuttansa.

Haastattelijalla ei liene suurta vaikutusta siihen, miten informantit puhuvat. Suurin ero kahden eri haastattelijan välillä on oletettavasti puheenaiheissa ja siinä, että suunnilleen samanikäisten on luontevampi keskustella keskenään. Puheessa esiintyviin kielenpiirteisiin ja kielen variaatioon haastattelijalla ei kuitenkaan liene suurta vaikutusta. Vastaavanlaisia tuloksia sai myös Hanna Lappalainen Artjärven murretta nauhoittaessaan. Hän antoi tällöin miehensä haastatella toisen puolituntisen ja haastatteli itse toisen. Merkittäviä eroja haastateltavien murteellisuudessa ei ollut. (Lappalainen 1994: 214.)

Käytän tässä tutkielmassa informanteista koodeja, jotka kertovat heidän sukupuolensa sekä ikänsä. Koodi muodostuu sukupuolen kertovasta kirjaimesta (N=nainen, M=mies) sekä informantin syntymävuodesta. Jos samana vuonna syntyneitä samaa sukupuolta olevia informanteja on useampia, olen erottanut heidät toisistaan kirjaimilla a ja b (esim. N1918a ja N1918b). Informanttien ikäryhmät olen nimennyt seuraavasti: Venäjän vallan aikana

syntyneet, Suomen itsenäisyyden alkuvuosina syntyneet, suuret ikäluokat, 1970-luvulla syntyneet ja 1980-luvulla syntyneet. Suuriin ikäluokkiin luetaan varsinaisesti vuosina 1945—1950 syntyneet, mutta käytän tässä tutkimuksessa 1943—1951 syntyneistä kuitenkin nimitystä suuret ikäluokat.

1.3. Tutkimustehtävä

Etenkin Suomen murteiden seuruututkimuksen ensimmäiseltä kierrokselta tehdyt raportit olivat lähtökohdiltaan perinteisen sosiolingvistisiä. Niissä tutkittiin fonologisten ja morfologisten piirteiden esiintymistä aina kyseessä olevassa murteessa. (Ensimmäisen kierroksen tavoitteista tarkemmin ks. Yli-Paavola 1995.) Näin on tehnyt myös Tommi Kurki (1999), joka laati tutkimusraportin Pälkäneen ensimmäiseltä keruukierrokselta. Toisella kierroksella tutkimuskohteet ovat kuitenkin muuttuneet monipuolisemmiksi. Esimerkiksi Miia Karttusen vuonna 2005 Joensuun yliopistossa valmistunut pro gradu -työ käsittelee erilaisia tulevaisuuteen viittaamiseen tapoja Liperin murteessa. Haastattelu ei ole enää ollut yksinomainen kielen tallennuskeino, vaan toisella kierroksella on tallennettu kieltä myös esimerkiksi kahvipöytäkeskusteluissa, ryhmähaastatteluissa ja kokoustilanteissa. Idiolektikohtaisen vaihtelun lisäksi on kiinnitetty huomiota tilanteisen vaihtelun kuvaamiseen. (Seuruututkimus 2008.)

Oman tutkimukseni tarkoituksena on tutkia muutosta Pälkäneen puhekielessä *ihan*-sanaan keskittyen. Pyrin selvittämään, miten *ihan*-sanan käyttö on muuttunut sekä kvalitatiivisesti että kvantitatiivisesti. Keskityn tarkastelemaan *ihan*-sanaa lähinnä semanttisesta näkökulmasta ja apuna tässä käytän Suomen murteiden sanakirjan luokittelua *ihan*-sanan merkityksistä. Syntaktinen tarkastelu jää tässä työssä vähemmälle huomiolle, sillä *ihan*-sana on syntaktisesti hankala määritellä. Sitä käytetään sekä modaalisena että intensiteettiadverbina, ja lisäksi näiden kahden adverbiryhmän raja on häilyvä. Kvantitatiivisessa tarkastelussa tarkastelen *ihan*-sanan käyttöä haastattelujen kokonaissanamääriin suhteutettuna.

Ihan-sanankäyttö tuntuu nykypuhekielessä lisääntyneen, ja oletettavasti myös sen käyttötavat ovat muuttuneet monimuotoisemmiksi. Etenkin lasten ja nuorten kielessä kuulee hyvin usein käytettävän esimerkiksi sanontoja *ihan sama*, *ihan kiva*, *ihan hyvä* ja *ihan hieno*.

1.4. Tutkimuksen taustaa

Ihan-sanaa on suomen kielessä tutkinut ainakin Soile Piippo, jonka pro gradu -työssä Hoivakielisyyden lääkärin puheessa käsitellään myös *ihan*-partikkeliä suostuttelusekvensseissä ja arviolausumissa. Koska *ihan*-sana voidaan hyvin usein luokitella intensiteettiadverbiksi, käytän taustana myös intensiteettiadverbeja käsitteleviä tutkimuksia. Intensiteettiadverbeja on aiemmin tutkinut mm. Terttu Orpala sekä lisensiaatintyössään (1973) että väitöskirjassaan (1988). Tampereen puhekielen intensiteettiadverbeista on pro gradu -tutkielman tehnyt Taina Lehtonen (1997) ja Helsingin puhekielen intensiteettiadverbeista Johanna Kurela (1996). Nykysuomalaisen puhekielen murros -tutkimuksen yhteydessä niitä tutki Jyväskylän puhekielessä Leena Huttunen (1986).

Tutkielmani on aineistoltaan samankaltainen kuin nämä puhekielen intensiteettiadverbeja käsittelevät tutkimukset, mutta lähestymistapa on erilainen. Työni keskittyy vain yhteen partikkeliin, jota ei käytetä yksinomaan intensiteettiadverbina.

2. TUTKIMUKSEN KESKEISIÄ KÄSITTEITÄ

2.1. Adverbit

Lauseessa adverbeilla on kaksi pääfunktiota. Ne voivat esiintyä joko verbien tai kokonaisten lauseiden määritteinä eli adverbialleina tai adjektiivien, kvanttoreiden ja toisten adverbien attribuutteina. Näistä attribuuttina toimivista adverbeista voidaan käyttää nimitystä ad-adjektiivi. (Hakulinen—Karlsson 1995: 83—84.)

Adverbit kuuluvat partikkelien sanaluokkaan. Syntaktisesti partikkelit eivät ole kovin yhtenäinen ryhmä, mutta yhtenäisiä sen sijaan ovat partikkelien alaryhmät eli adverbit, konjunktiot, pre- ja postpositiot sekä interjektiot. Adverbit voidaan erottaa nomineista kahden kriteerin avulla: Substantiivilla voi olla luvultaan ja sijaltaan kongruoiva määrite, adverbilla ei. Lisäksi adverbi voi saada määritteekseen ad-adjektiivin. (Hakulinen—Karlsson 1995: 83—84.)

Partikkeleille on luonteenomaista joko osittainen tai täydellinen taipumattomuus. Adverbeissa on usein nähtävissä merkkejä substantiivitaivutuksesta, ja joskus ne saattavat muodostaa osittaisia paradigmojakin. Tämän vuoksi adverbien ja vajaaparadigmaisten nominien raja on häilyvä. Mitä enemmän sanalla on taivutusmuotoja, sitä luontevampaa on tulkita sana substantiiviksi. (Vilkuna 1996: 42—44.)

Erik Ahlmanin mukaan adverbien määrittely on vaikeaa, koska siinä ei voi käyttää loogillis-semanttisia, syntaktisia eikä morfologisia perusteita. Semanttinen määrittely on täysin mahdotonta epämääräisyytensä vuoksi ja morfologinen määrittely maailman kielten erilaisuuden vuoksi. Syntaktinen määrittely toimii näistä parhaiten, mutta siinäkin on omat ongelmansa. Jos adverbit määritellään verbin ja adjektiivin määräyksiksi, ei määritelmästä saada yksiselitteistä, sillä verbiä voivat määrätä myös substantiivit. Adverbit voivat verbien ja adjektiivien lisäksi määrätä myös substantiiveja. Syntaktista määrittelyä voidaan Ahlmanin mukaan kuitenkin käyttää lisä-

kriteerinä, yksinomaiseksi kriteeriksi se ei kuitenkaan sovi. (Ahlman 1933: 137—138.)

Vaikka määrittely on vaikeaa, voidaan adverbien luokkaa kuitenkin pitää oikeutettuna suomen kielessä sillä perusteella, että adverbit eivät kongruoi määräämiensä sanojen kanssa, eivätkä myöskään niitä määräävät sanat kongruoi adverbien kanssa. Näillä kriteereillä adverbit eroavat sekä adjektiiveista että substantiiveista. (Ahlman 1933: 139.)

2.2. Adverbien ryhmittely

Erik Ahlmanin artikkelista on peräisin myös adverbien jako kolmeen eri ryhmään. Jaon perusteena Ahlman käyttää semanttisia perusteita syntaktisten tukena. Nämä ryhmät ovat materiaaliset, modaaliset sekä intensiteettiadverbit. Näistä materiaaliset adverbit toimivat lauseessa verbin määreinä ja ilmaisevat paikkaa, aikaa, tapaa, tilaa sekä muita niiden sukuisia seikkoja. Intensiteettiadverbit määrittävät adjektiiveja ja materiaalisia adverbeja, mutta eivät koskaan substantiiveja ja verbejä. Ne ilmaisevat ominaisuuden astetta ja vivahduksia. Modaaliset adverbit voivat puolestaan määrittää sekä substantiiveja, adjektiiveja, verbejä, lukusanoja, post- ja prepositioita, materiaalisia adverbeja, intensiteettiadverbeja että kokonaisia lauseita. Modaaliset adverbit ilmaisevat puhujan suhtautumista asiaan, josta hän puhuu. Modaaliset adverbit poikkeavat muista adverbeista ja adjektiiveista siinä, että ne määrittävät ilmausta eri tavalla. Ne eivät supista määräämänsä sanan tai käsitteen alaa eivätkä lisää sen sisällystä. (Ahlman 1933: 142—143, 145, 148, 150.)

Ahlman (1933: 144) toteaa edellä selostetusta adverbiryhmittelystä, että näiden ryhmien rajat ovat epämääräiset. Adverbien ryhmittelyn tekee hankalaksi se seikka, että adverbit ovat historiallisesti kehittyneet toisistaan. Intensiteettiadverbit ja modaaliset adverbit edustavat oletettavasti myöhäisempää kehitystasetta kuin materiaaliset adverbit, sillä ne ovat luonteeltaan formaalisempia. (Ahlman 1933: 149, 156.)

Adverbiryhmien erottelussa voidaan käyttää apuna liitepartikkeleita. Liitepartikkeli voidaan yleensä liittää vain modaaliseen adverbiin. Epäselvissä tapauksissa voidaan apuna käyttää myös painotuksen tarkkailemista, sillä modaaliset adverbit ovat painottomampia kuin materiaaliset ja intensiteettiadverbit. (Ahlman 1933: 158, 159.)

2.2.1. Intensiteettiadverbit

Ahlmanin jaottelun mukaan intensiteettiadverbit ovat ominaisuuden astetta ja vivahduksia ilmaisevia adverbeja. Syntaktisesti intensiteettiadverbit voivat määrittää adjektiiveja ja materiaalisia adverbeja, mutta eivät koskaan substantiiveja tai verbejä. Tämä määritelmä antaa keinon ratkaista, milloin substantiivi on muuttunut tai muuttumassa adjektiiviksi, substantiivin sijamuoto materiaaliseksi adverbiksi tai verbin nominaalimuoto materiaaliseksi adverbiksi. Intensiteettiadverbit eivät voi määrittää pronominaalisia adverbeja tai pronominaalisia adjektiiveja. (Ahlman 1933: 143, 148.)

Ahlman on epävarma siitä, voivatko intensiteettiadverbit määrätä toisiaan. Vaikka on tapauksia, joissa edellä mainittu määrittäyssuhde näyttää mahdottomalta, on kuitenkin olemassa myös sellaisia tapauksia, joissa näyttää mahdolliselta, että intensiteettiadverbi määrittää toista intensiteettiadverbia. Ahlmanin mukaan määrittävä adverbi on kuitenkin tällöin pikemminkin modaalinen. Orpana (1973: 274) on sitä mieltä, että jotkin intensiteettiadverbit (esimerkiksi *aivan*, *ihan*, *niin*, *oikein* ja *vallan*) voivat määrittää toisia intensiteettiadverbeja. Tällaiset intensiteettiadverbit ovat kuitenkin lähellä modaalisia adverbeja, ja määritettävänä on yleensä affektinen intensiteettiadverbi.

Intensiteettiadverbeilla on joskus sellainen muoto, että sen perusteella ne voidaan erottaa materiaalisista ja modaalisista adverbeista. Ensinnäkin ne voivat olla adjektiivin yksikön genetiivin kaltaisia (esim. *hirvittävän*, *kauhean*, *älyttömän*), tai sitten niillä on omintakeinen materiaalisista ja modaalisista adverbeista erottava muoto (vrt. esim. *liian* ja *liiaksi*). (Ahlman 1933: 149.)

Ahlman määrittelee intensiteettiadverbit semanttisesti samalla lailla kuin materiaaliset adverbikitkin. (1933: 150). Molemmat ryhmät supistavat määrittämänsä käsitteen alaa, mutta lisäävät sen sisällystä. Myös adjektiivit tekevät näin. Semanttisesti materiaaliset ja intensiteettiadverbit ovat siis samankaltaisia, sillä ne rajaavat ilmauksen ekstensiota. Ero on syntaktisessa käyttäytymisessä.

Hakulisen ja Karlssonin mukaan adverbien toinen pääfunktio, adjektiivien, kvanttoreiden ja toisten adverbien attribuutteina toimiminen, käsittää myös niiden käytön intensiteettiä ilmaisevina sanoina. He käyttävät tällaisista adverbeista mieluummin nimitystä ad-adjektiivit, sillä ne eivät esiinny lainkaan verbin määritteinä. (Hakulinen—Karlsson 1995: 83—84.) Myös Maria Vilkuna (1996: 44) on tarttunut siihen eroon, että tietyt adverbikit eivät toimi verbin määritteinä, eivätkä ne siten toimi nimensä mukaisesti. Johdonmukaisempaa olisi hänen mukaansa käyttää Hakulisen ja Karlssonin tavoin nimitystä ad-adjektiivi tai sitten ad-adverbi. Nämä nimitykset ovat syntaktisesti perusteltuja.

Vilkuna (1996: 207) kuitenkin päätyy käyttämään adjektiivien ja adverbien ominaisuuden astetta tarkoittavista vapaista määritteistä nimitystä astemääritteet. Nimitys on hänen mielestään sopiva, sillä adjektiivit ja adverbikit usein ilmaisevat mitattavia ominaisuuksia. Astemääritteet ovat etumääritteitä, ja produktiivinen osa niistä on genetiivimuotoisia. (Vilkuna (1996: 207—208) jakaa astemääritteet kolmenlaisiin tapauksiin sen mukaan, mitä ne ilmaisevat. Astemääritteillä voidaan ilmaista tarkkaa mittaa (esim. *163 cm pitkä*), kommentoida astetta (*aika suuri, tarpeeksi suuri*) tai vertailla (*yhtä tärkeä kuin minä*).

Jotkut adverbikit näyttävät kuuluvan sekä adverbiaalien että ad-adjektiivien luokkaan, ja tällöin niitä on pidettävä kahtena erillisenä leksikaalisena yksikkönä, jotka ovat keskenään homonymisiä. (Hakulinen—Karlsson 1995: 84.) *Ihan* on juuri tällainen adverbi, kuten seuraavat esimerkit osoittavat. Ensimmäisessä esimerkissä *ihan* on adverbiaalina ja toisessa ad-adjektiivina.

no kyllä niistä [järvistä] ihan [kaloja] tullu on mitä minä muistan niistä että.. (M1951, 1999)

se [Laitikkalan koulu] oli iha hieno koulu. semmone, piäni mutta, ihah hieno. (M1980, 1999)

Fred Karlsson (1994: 123) käyttää nimitystä intensifikaattori. Intensifikaattoreilla hän tarkoittaa endosentrisesti adjektiivilauseeseen liittyvää osaa. Suomen kielessä ne ovat aina etumääritteitä, jotka eivät esiinny lauseessa koskaan ilman pääsanaa.

Intensiteettiadverbit ovat kvantitatiivisia määreitä, eikä niillä voi koskaan olla kvalitatiivista suhdetta pääsanaansa. Intensiteettiadverbit ovat sellaisia, että ne asettavat ilmauksen ekstensiolle kvantitatiivisia ehtoja, kun taas materiaaliset adverbbit asettavat ekstensiolle kvalitatiivisia ehtoja. Intensiteettiadverbin pääsana sisältääkin yleensä piirteen suhteellinen (esim. *ihan hyvä, ihan hieno*). Toinen vaihtoehto on, että pääsanana merkitys on absoluuttinen, ja intensiteettiadverbi vahvistaa tätä (esim. *ihan vapaaehtoinen, ihan sama*). (Orpana 1988: 67.) Myös Dwight Bolingerin (1972: 15) mukaan adjektiiveilla voidaan ajatella olevan asteissa ilmaistavia ominaisuuksia, kun taas substantiivit ja verbit yleensä joko täydellisesti ovat tai eivät ole. Kaikki adjektiivit eivät kuitenkaan ilmaise ominaisuuden astetta.

Intensiteettiadverbeja on kahta lajia. Osa niistä ilmaisee pelkää ominaisuuden astetta ja osa myös ominaisuuden vivahdetta (esim. *huvittavan, järkyttävän, merkillisen, raivostuttavan, häkellyttävän*). Näistä *ihan*-sana kuuluu ominaisuuden astetta ilmaisevien intensiteettiadverbien joukkoon. Muita tähän ryhmään kuuluvia intensiteettiadverbeja ovat esimerkiksi *aika, oikein, sangen ja varsin*. Astetta ilmaisevia intensiteettiadverbeja kutsutaan myös varsinaisiksi intensiteettiadverbeiksi, joita esiintyy puheessa useammin kuin vivahdetta ilmaisevia intensiteettiadverbeja. (Kurela 1996: 20.)

2.2.2. Modaaliset adverbit

Modaaliset adverbit voivat määrittää sekä substantiiveja, adjektiiveja, verbejä, lukusanoja, post- ja prepositioita, materiaalisia adverbeja, intensiteetti-adverbeja sekä kokonaisia lauseita. Modaaliset adverbit ilmaisevat puhujan subjektiivista suhtautumista siihen asiaan, mistä hän puhuu. Niillä voidaan ilmaista rajoituksia, sanojen ja käsitteiden laajennuksia tai sitä, pitääkö puhuja asiaansa päteväenä. Modaaliset adverbit poikkeavat muista adverbeista ja adjektiiveista siinä, että ne määrittävät ilmausta eri tavalla. Ne eivät supista määräämänsä sanan käsitteen alaa eivätkä lisää sen sisällystä. (Ahlman 1933: 143, 150.)

Hakulisen ja Karlssonin (1995: 84—85) mukaan modaaliset adverbit ovat Ahlmanin ryhmistä syntaktisesti kaikkein kirjavin, ja he jakavatkin ne kolmeen alaryhmään. Ensimmäiseen ryhmään kuuluvat sellaiset modaaliset adverbit, jotka toimivat lauseessa adverbialina ja määrittävät koko lausetta. Syntaktisesti ne siis ovat materiaalisten adverbien kaltaisia. Ne sijaitsevat lauseen alussa tai verbin jäljessä. Tähän ryhmään kuuluvat esimerkiksi sanat *ehkä, epäilemättä, tietenkin, tosiaan* ja *tuskin*. Toisen ryhmän sanat voivat liittyä lauseessa mihin tahansa sanaan tai koko lauseeseen. Niitä ovat esimerkiksi *ainakin, edes, jopa, juuri, myös, sentään, vain, vasta*. Hakulinen ja Karlsson luokittelevat sanat partikkeleiksi, sillä ne ovat funktioltaan liitepartikkelin kaltaisia. Kolmanteen alaryhmään kuuluvat sanat esiintyvät lauseessa joko sen alussa tai ensimmäisen konstituentin jäljessä. Vaikutusalana näillä sanoilla on kuitenkin koko lause. Ryhmään kuuluvat esimerkiksi sanat *kyllä, muka, muuten, sitä, toki* ja *tosin*. Nämäkin sanat ovat partikkelinomaisia.

2.3. Partikkelit

Isossa suomen kieliopissa (2004: 770) partikkelit on jaettu seuraaviin ryhmiin: interjektiot, huomionkohdistimet, dialogipartikkelit, lausuma-

partikkelit, konjunktiot, modaalipartikkelit, sävyartikkelit, fokuspartikkelit, intensiteettisanat sekä likimäärän ilmaisimet. Näistä ryhmistä tämän tutkimuksen kannalta oleellisia ovat sävyartikkelit ja intensiteettisanat, sillä *ihan* voidaan lukea näihin ryhmiin. Intensiteettipartikkelina *ihan* esiintyy sen sanan edellä, jota se määrittää ja sävyartikkelina se voi olla lausuman missä tahansa kohdassa. (ISK 2004: 796.)

Kun tutkitaan kielen käyttöä, ei partikkeliä voi määritellä morfologisesti niin kuin perinteisesti lauseopissa on tehty. Sen sijaan se voidaan määritellä lähinnä semanttisesti pikkusanaksi, joka ei vaikuta ilmauksen propositio-naaliseen peruserkitykseen, vaan tuo siihen lisämerkityksen. (Hakulinen 1989: 115.)

Diskurssintutkimuksessa partikkeleita on kutsuttu esimerkiksi pragmaattisiksi partikkeleiksi, diskurssipartikkeleiksi ja diskurssimerkiksiiksi. Partikkeleita on jaoteltu ryhmiin erilaisten kriteerien mukaan. Ryhmien välillä on selkeitä eroja, mutta toisaalta ryhmien välillä tapahtuu myös helposti siirtymiä, ja niiden kesken on päällekkäisyyttä. Esimerkkejä erilaisista partikkeliryhmistä ovat mm. konnektiivit, rajasignaalit, huomionkohdistimet, varaukset ja lievennyskeinot. (Hakulinen 1989: 116—117.)

3. IHAN-SANAT AINEISTOSSA

3.1. Kvalitatiivinen näkökulma

Johdannossa esitettiin tutkimushypoteesi, jonka mukaan *ihan*-sanojen käyttö on haastattelukertojen välillä kasvanut. Taulukko 1, johon on koottu kunkin haastatteluvuonna esiintyvien *ihan*-sanojen määrä, vahvistaa tämän hypoteesin. Kun koko ryhmää tarkastellaan kokonaisuutena, huomataan, että *ihan*-sanojen osuus on lisääntynyt 0,40 %:sta (1989) 0,84 %:iin (1999). Vuoden 1961 aineistossa *ihan*-sanojen osuus on vain 0,09 %.

TAULUKKO 1. Kokonaissanamäärät, *ihan*-sanojen määrät ja osuudet kokonaissanamäärästä eri haastatteluvuosina.

Infor- mantti	1961			1989			1999		
	ksm.	f	%	ksm.	f	%	ksm.	f	%
N1874	5064	3	0,06						
M1877	6058	7	0,18						
M1918				3226	3	0,09			
				2775	9	0,32			
N1918a									
N1918b				3895	17	0,44			
N1919				2449	12	0,49			
M1921				4308	11	0,26			
N1943				1774	7	0,39	1520	4	0,26
N1948				2595	22	0,85	3207	34	1,06
M1948				3106	16	0,52	3076	13	0,42
M1949				1707	10	0,59	1797	5	0,28
M1951				2097	19	0,91	2837	27	0,95
N1974				1324	4	0,30	4348	44	1,01
N1975				1729	12	0,69	3203	34	1,06
M1975				2074	3	0,14	2331	9	0,39
N1978				1457	9	0,62	3423	37	1,08
M1980				1328	2	0,15	2316	31	1,34
N1987							1777	29	1,63
M1987a							1465	12	0,82
M1987b							1919	18	0,94
M1988							2018	8	0,40
N1990							1526	2	0,13
YHT.	11122	10	0,09	35844	144	0,40	36763	307	0,84

Ihan-sanojen määrä on lisääntynyt varsin paljon, sillä vuoden 1989 aineistossa sanoja on yhteensä 144 kappaletta ja vuoden 1999 aineistossa peräti 307 kappaletta.

Kun verrataan vuonna 1989 tehtyjen haastattelujen sanamääriä vuonna 1999 tehtyjen haastattelujen sanamääriin, huomataan, että *ihan*-sanojen määrät suhteessa kokonaissanamäärään ovat pääosin kasvaneet. Poikkeuksena on suurten ikäluokkien ryhmä, jossa määrät ovat pienentyneet lukuun ottamatta M1951:tä, jolla määrät ovat suunnilleen samat ja N1948:aa, jolla määrä on selvästi kasvanut. 1980-luvulla syntyneiden ryhmässä määrät ovat kasvaneet kaikilla informanteilla.

Naiset käyttävät *ihan*-sanaa pääsääntöisesti hieman enemmän kuin miehet. Kuten taulukoista 2 ja 3 selviää, on ero joitakin prosentin kymmenyksiiä. Ero on samanlainen kaikissa ryhmissä, paitsi Venäjän vallan aikana syntyneillä. Sekä miehillä että naisilla *ihan*-sanon käyttö on lisääntynyt noin puolella.

TAULUKKO 2. *Ihan*-sanojen määrät ja prosenttiosuudet naisten haastatteluisissa vuosina 1961, 1989 ja 1999.

Infor- mantti	1961		1989		1999	
	f	%	f	%	f	%
N1874	3	0,06				
N1918a			9	0,32		
N1918b			17	0,44		
N1919			12	0,49		
N1943			7	0,39	4	0,26
N1948			22	0,85	34	1,06
N1974			4	0,30	44	1,01
N1975			12	0,69	34	1,06
N1978			9	0,62	37	1,08
N1987					29	1,63
N1990					2	0,13
YHT.			80	0,44	184	0,97

TAULUKKO 3. *Ihan*-sanojen määrät ja prosenttiosuudet miesten haastatte-
luissa vuosina 1961, 1989 ja 1999.

Infor- mantti	1961		1989		1999	
	f	%	f	%	f	%
M1877	7	0,18				
M1918			3	0,09		
M1921			11	0,26		
M1948			16	0,52	13	0,42
M1949			10	0,59	5	0,28
M1951			19	0,91	27	0,95
M1975			3	0,14	9	0,39
M1980			2	0,15	31	1,34
M1987a					12	0,82
M1987b					18	0,94
M1988					8	0,40
YHT.			64	0,35	123	0,70

Ihan-sanojen määrää on syytä tarkastella myös vertailemalla eri seuruu-
kertojen tuloksia. Tämä onnistuu suuriin ikäluokkiin kuuluvien ryhmällä se-
kä 1970-luvulla syntyneiden ryhmällä. Eri keruukertojen tulokset ovat taulu-
koissa 4 ja 5.

TAULUKKO 4. *Ihan*-sanojen määrät ja prosenttiosuudet suuriin ikäluokkiin
kuuluvilla vuosina 1989 ja 1999.

Infor- mantti	1989		1999	
	f	%	f	%
N1943	7	0,39	4	0,26
N1948	22	0,85	34	1,06
M1948	16	0,52	13	0,42
M1949	10	0,59	5	0,28
M1951	19	0,91	27	0,95
YHT.	74	0,66	83	0,67

Suuriin ikäluokkiin kuuluvien ryhmällä kokonaisuutena on *ihan*-sanojen
osuus kaikista sanoista pysynyt suunnilleen samana, mutta ryhmän sisällä
on suuria eroja. Suurimmalla osalla informanteista (N1943, M1948 ja
M1949) tämä osuus on vähentynyt, ja yhdellä informantilla (M1951) se on
pysynyt suunnilleen samana. Toisaalta N1948 poikkeaa muusta ryhmästä ja

käyttää *ihan*-sanaa niin paljon enemmän vuonna 1999, että se vaikuttaa myös ryhmään kokonaisuutena.

TAULUKKO 5. *Ihan*-sanojen määrät ja prosenttiosuudet 1970-luvulla syntyneillä vuosina 1989 ja 1999.

Infor- mantti	1989		1999	
	f	%	f	%
N1974	4	0,30	44	1,01
N1975	12	0,69	34	1,06
M1975	3	0,14	9	0,39
N1978	9	0,62	37	1,08
M1980	2	0,15	31	1,34
YHT.	30	0,38	155	1,00

1970-luvulla syntyneiden ryhmässä ei poikkeuksia ole, vaan *ihan*-sanojen osuus kasvaa kaikilla informanteilla. Suurimmalla osalla heistä määrä kasvaa melko paljon, vain M1975:llä muutos on suhteellisen pieni.

Muutosta *ihan*-sanojen käytössä voidaan tarkastella myös näennäisaikamenetelmän avulla. 1970-luvulla syntyneiden ryhmä oli vuonna 1989 suunnilleen saman ikäinen kuin 1980-luvulla syntyneiden vuonna 1999, joten näitä ryhmiä verrattaessa saadaan tietoa siitä, miten 9—15-vuotiaiden *ihan*-sanojen käyttö on muuttunut kymmenen vuoden aikana. Taulukkoon 6 on koottu näiden ryhmien *ihan*-sanojen määrät.

TAULUKKO 6. *Ihan*-sanojen määrät ja prosenttiosuudet 1970-luvulla syntyneillä vuonna 1989 ja 1980-luvulla syntyneillä vuonna 1999.

Infor- mantti	1989		1999	
	f	%	f	%
N1974	4	0,30		
N1975	12	0,69		
M1975	3	0,14		
N1978	9	0,62		
M1980	2	0,15		
N1987			29	1,63
M1987a			12	0,82
M1987b			18	0,94
M1988			8	0,40
N1990			2	0,13
YHT.	64	0,35	123	0,70

Ihan-sanojen käyttö on lisääntynyt selkeästi, kun verrataan näiden kahden ryhmän prosenttiosuuksia. Myös *ihan*-sanojen absoluuttisten määrien vertaaminen onnistuu tässä tapauksessa, sillä ryhmien kokonaissanamäärät ovat lähellä toisiaan. Vuonna 1999 on informanttien välillä enemmän hajontaa kuin vuonna 1989. Ero etenkin tyttöjen välillä on suuri. On mielenkiintoista, että kummassakin ryhmässä nuorin informantti käyttää *ihan*-sanoja erittäin vähän. Näin pienemmällä otannalla tämä voi olla sattumaa, tai sitten se voi olla merkki siitä, että *ihan*-sanojen määrä puheessa alkaa lisääntyä vasta suunnilleen kymmenen ikävuoden jälkeen. Jotta tästä saataisiin varmuus, tulisi tutkimukseen ottaa mukaan myös vielä nuorempia informantteja.

Reaaliaikamenetelmään perustuva vertailu tuntuu tässä tutkimuksessa antavan erityisen paljon tietoa *ihan*-sanojen käytön muuttumisesta. Kun verrataan samanikäisten ryhmien kieltä eri vuosina, nähdään suoraan, miten *ihan*-sanojen käyttö on muuttunut, ja pystytään erottamaan tästä muutoksesta ne muutokset, jotka johtuvat informanttien iästä.

Kurela (1996: 121) on huomannut, että ikääntyminen vaikuttaa intensiteettiadverbien käyttöön. Kun ihminen vanhenee, intensiteettiadverbien määrä vähenee. Samalla tavalla on käynyt *ihan*-sanalle myös Pälkäneellä.

3.2. Syntaktinen näkökulma

Ihan-partikkelin määrittelemisen syntaktisesti on ongelmallista, koska se ei selkeästi kuulu vain yhteen ryhmään. Orpanan (1973: 7—8) mukaan *ihan*-sana kuuluu niiden intensiteettiadverbien joukkoon, jotka ovat lähellä modaalisia adverbeja. Muita samalla tavalla käyttäytyviä sanoja ovat *aivan*, *oi-kein* ja *vallan*. Orpanan mukaan jyrkän rajan vetäminen intensiteettiadverbien ja modaalisten adverbien välille onkin mahdotonta, ja myös modaaliset adverbit voivat toimia intensiteettiadverbien tapaan vahventajina.

3.3. Keskusteluntutkimuksen näkökulma

Ihan-sanaa on tutkittu myös keskusteluntutkimuksen näkökulmasta. Näin on tehnyt esimerkiksi Piippo (1997). Hänen hoivakielisyyttä lääkärin puheessa käsittelevässä pro gradu -työssään yhtenä tutkimuskohteena olivat *ihan*-partikkelit. Eniten *ihan*-partikkeleita esiintyy suostuttelusekvensseissä, arviolausumissa ja lopettajana. Myös tässä aineistossa *ihan*-partikkeli sijoittuu usein arviolausumiin. Suostuttelusekvensseissä *ihan*-sanaa ei tässä aineistossa esiinny, sillä aineisto on luonteeltaan pikemminkin kuvailevaa, eikä siinä suostutella ketään.

[*KI: onko susta kiva asuat täälä maalla?*]

noo on se ihan kivaa (M1988, 1999)

no kylä täälä ihan hyvät [ladut] on sitte kun,. tännej joku sitte tekee aina niitä, latuja,. (N1987, 1999)

Kuten Piippokin (1997: 92) on todennut, *Ihan*-sanaa saatetaan käyttää myös lauseenloppuisena. Silloin sen tarkoituksena on pidentää vuoroa tai pehmentää lyhyen vuoron luomaa jyrkkyyttä. Silloin, kun *ihan* esiintyy vuoron lopussa tai määrittämässä sellaista adverbia, joka ei ilmaise asteikolle asetettavaa määrää, on se jossain muussa kuin intensiteettiä ilmaisevassa tehtävässä. (Kieli ja sen kieliopit 1994: 130, 131.)

3.4. Semanttinen näkökulma

Nykysuomen sanakirjan mukaan *ihan*-sanalla on kolme eri merkitystä. Ensiksi sitä voidaan käyttää merkityksessä 'kovin, perin, hyvin, tarkalleen, juuri, täysin tai kokonaan'. Tällöin sana voi liittyä adjektiiviin tai adverbiaali-ilmaukseen, joka merkitsee absoluuttiseen asteeseen huipennettavissa olevaa ominaisuutta tai suhdetta.

*mutta syksyllä se [Kissalampi] on nyt ki se on **iham** puhras kyllä taas ja meillekin tuonnet taloon□otetaav vesi siältä,. (M1921, 1989)*

*mutta minä en sittev vielä semmosessa [koulussa] ollu ei ollu **ihan tässä lähellä**-- (N1919, 1989)*

*mutta nyt on **ihann eri** paikka [tie] mennä jo (M1948, 1999)*

*se [informantin koti]on sielä **iha, vastapäätä** niin kun toisella puolella. (M1987b, 1999)*

*se [pianonsoitto] taas sittej jäi kum mä menin yläasteelle että,. mut muuten ne [harrastukset] melkeen sitte, on (--)**ihan samana**. (N1974, 1999)*

Muunlaiseen adjektiiviin tai adverbiaali-ilmaukseen sana *ihan* voi liittyä painollisena kielteisissä, kielteissävytteisissä tai ehtoa ilmaisevissa lauseissa. Nämä tapaukset ovat harvinaisempia kuin ensimmäisen ryhmän tapaukset.

*(mä en nyt) **ihan tarkkaan** enääm muista [kuinka paljon oli oppilaita koulussa] mutta,. (M1975, 1999)*

Lisäksi sana voi puhekielessä liittyä painottomana eräisiin varsinkin tekemättä tai tapahtumatta jäämistä ja jotakin käsitystä ilmaiseviin verbeihin.

*no se oli ihan, **ihav voi sanoa** että ihan kaikkee tein että kyllä se oli kyntö ja äestystä ja kylyvöö ja-- (M1975, 1999)*

*(et) ne [informantin kanssa samanikäiset, Laitikkalassa syntyneet naiset] on **iham muuttanu**. (N1948, 1989)*

*toi mun miäheni om pikkupojasta saakka, harrastanuk kalastusta niim mä oo häneltä sittem monta tämmöstä harrastusta sitte,. et siitä se on **ihal lähteny** että-- (N1948, 1999)*

*se nin kun se lapsuus, halutaan, jossaiv vaiheessa nin kun, jättää takat taikka u- **ihan unohtaa**. (N1943, 1989)*

Toiseksi *ihan*-sanaa voidaan käyttää painottomana merkityksessä 'suorastaan, kerrassaan'.

*--ne, piti semmosta kauheeta suukopua. mutt ei siinä kyl sillai että nin kun, oltas kiik käyty. ja meittä **iham pelotti** meittä piänempiä se-- (N1943, 1989)*

Kolmas vaihtoehto 'pelkästään, yksinomaan' on Nykysuomen sanakirjan mukaan harvinainen, mutta ainakin Pälkäneen aineistossa näitä tapauksia on melko paljon.

*no kylä mä olin **ihan kotona** että, Miksun kanssa leikittiin-- (M1978, 1999)*

*mutta ei se oos semmosta niin kun joulu on että,. että mämmiäkin ostetaan sitte **ihav vaan kaupasta** ett en osaat tehdäs sitä ja, syämme kyllä kaikki mämmiä ja,. (N1948, 1999)*

Perussanakirjassa annetaan *ihan*-sanalle merkitykset 'aivan, vällän, hyvin, kovin, perin; juuri, täysin, täydellisesti, kokonaan, tykkänään, suorastaan, kerrassaan'. *Ihan*-sana on siis määritelty melkein täysin samoin kuin Nykysuomen sanakirjassakin. Perussanakirjassa todetaan myös, että lisäksi arkisessa kielessä sanaa *ihan* voidaan käyttää myönnyttelevissä ilmauksissa merkityksessä 'melko(isen), varsin'.

*suomalaisista elokuvista en niinkäv välitä. nykyään on kyllä tullu (--)
muutamia **iha hyviä**-- (N1975, 1999)*

*no oon se [koulun käyminen] **ihan kivaa**. (M1987a, 1999)*

*oli sielä [Linnanmäellä] **ihan kivaa**. (N1987, 1999)*

Seuraavassa esittelen Suomen murteiden sanakirjassa käytetyn jaottelun, jota käytän myös tämän aineiston *ihan*-sanojen tarkastelussa. *Ihan*-sanat olen tässä luokittelussa jakanut kolmeen pääryhmään. Ensimmäiseen ryhmään kuuluvat ilmausta vahvistavat *ihan*-sanat. *Ihan* voi tarkoittaa ominaisuuden suurinta mahdollista astetta, jolloin sen merkitys on 'aivan', 'vallan', ja 'täysin' (idioletikohtaisen tarkastelun ryhmä 1A).

*joskus on opetettukiv vähäse. a-, **ihan alkeita**. satulaan(n), kum menee si-, satulaan sin(ne), nousu-- (N1978, 1989)*

*nykyään ov vaan tohon että toi hirvij-, -jahti syksysin on semmosta **ihan selekeetü** vapaa-aikaa mullej ja,. (M1951, 1989)*

*jalaka ei pitäny yhtään siinnä nys siitä helemikuulta tonne elokuulle mä olin **ihan sänkypotilas**. (N1918b, 1989)*

*että kyllä se,. kylä nyt on **ihan toista** [kertoo entisen ja nykyajan eroista] (N1918a, 1989)*

*se on **ihav vapaaehtonen** ollus se, liittyminen [vesiosuuskuntaan] (että). (M1975, 1999)s*

Ihan-sanaa käytetään myös merkityksessä 'kovin', 'hyvin', 'perin' ja 'järin'. Tällöin se ilmaisee ominaisuuden suurta, mutta ei suurinta mahdollista astetta (ryhmä 1B).

*jos□on tommone, heikkotuulinen tai tyyni ilma (ni), **ihan kiva** ajaa [moottoriveneellä]. (M1948, 1989)*

*no on **iham mukava** kun on näim piäni koulu että, ei oo iso sitte. (M1987b, 1999)*

*no, se [lentopallo] on **iham mukavaa** mä tykkään siitä, ja kylä mä sitä nyt aika hyvin osaankim miälestäni. (N1975, 1989)*

*kaks veljeehäm mulla on ja, oli tota, semmonen **ihan suht iso maalaistalo**. missä me asuttiin ja, (N1975, 1999)*

*kylä se [Aitoon kirkastusjuhlat] **ihan iso** tapahtuma o. (M1980, 1999)*

Samaan ryhmään kuuluu myös sanan *ihan* käyttö superlatiivisluonteisen ilmauksen yhteydessä merkityksessä 'kaikkein' (ryhmä 1C).

*se [kissa] on semmonen **ihan kokonaav** valkonen-- (N1987, 1999)*

*ei ku koko talvi kyllä sitä [kiertokoulua] käytti **ihan koko** talvi.
(N1918a, 1989)*

*no se oli ihan, ihav voi sanoa että **ihan kaikkee** tein että kyllä se oli
kyntö ja äestystä ja kylyvöö-- (M1975, 1999)*

*mull ei ollu entuudestaan sielä tuttuja mutta **ihan ensimmäisestä**
päivästä (sai) hyviä ystäviä sieltä [yläasteelta]että—(N1974,
1999)*

Lisäksi *ihan*-sanaa käytetään kielteisessä yhteydessä, kun halutaan kertoa, että jokin yltyä hyvin lähelle jotakin tai että jokin jää uupumaan hyvin vähän jostakin (ryhmä 1D).

*tosim mä oliv välissä ollus sen jonkun aikaa Valkeekoskissa mitä
mä **en** nyt sittem muista **ihan tarkkaa** aikaa. (N1975, 1999)*

*tiätystij joh ne on uusia traktoria kaikki niin sillon se (---), **ei o**
ihan oikee suunta, mutta joh ne on kymmenen kahrenkymmenen
tuhannem markan traktoreita ni,. (M1949, 1989)*

*täällähän on Kyttälöitä enempiäkin mutta kum mää e o-, osaas, **ihav**
varmaks sanoo [onko nimellä yhteyttä Tampereen Kyttälän
kaupunginosaan]. (M1921, 1989)*

*niim paljo on toi muisti huanontunu ettem minä sillä lailla muista
ihav vuasilukuja enää näistä,. (N1919, 1989)*

Toisen pääryhmän muodostavat arviolausumat eli ilmaukset, joilla puhuja ilmaisee subjektiivisen mielipiteensä asiasta. Arviolausumissa puhuja kertoo, että joku on hänen mielestään yllättävää, tavatonta tai muuten normaalista poikkeavaa. Tämä poikkeavuus voi olla joko positiivista tai negatiivista. Kun on kyse positiivisesta poikkeavuudesta, on sanan merkitys 'peräti' tai 'jopa' (2A). Tällöin puhuja ikään kuin korostaa sanomaansa.

*me muuten ollaan, **ihan, kanssakäymisessä** [naapureiden kanssa]
ja kesälläki se rouva melkeij joka päivä käy meillä. (N1919, 1989)*

*niit on [lehmille kaksoisvasikoita]oikeestaan nyt tullu **ihan,**
useinkin tässä viimme aikoina-- (M1951, 1989)*

*nää on tietystin nää kaupat täälä nyt säilyny **ihan** että täälähän on kaks, näin kesäaikaan kaksikin kauppa.* (M1951, 1999)

*että tota, sitä [englannin kieltä] uskaltaa kyllä nyt sittek käyttää **ihan**, päivittäinkit tässä Rönnillä.* (N1978, 1999)

*no Foorddi [Ford] ja Keissi [Case] että, se on se Käse [Case] **iha uudempi** sitte.* (M1987b, 1999)

Poikkeavuus voi olla myös negatiivista, vähättelevää ja rajoittavaa, ja puhuja pyrkii ehkä pikemminkin korostamaan asian normaaliutta ja tavallisuutta. Silloin *ihan*-sanana merkitys on 'pelkästään, vain, yksinomaan' (ryhmä 2B). Kun *ihan*-sana ilmaisee tällaista vähättelyä, on lauseessa usein tätä tavallisuuden ja normaaliuden korostamista tukemassa sellaisia sanoja kuten *normaali, perus, vaan* tms.

*no **ihan rehuviljoja** on ollu että,. toi lihakarja syä siitä, varmaan suurimman osan että,.* (M1949, 1999)

*no siihen aikaav varmaan oli [kuvaamataito koulussa] tätä tämmöistä, kun oli puuväriä nin näillä puuvärillä piirrettiij ja, ja **ihal lyijykynällä** tehtiij ja,.* (N1948, 1989)

*se [koripallokori] on **ihan** siinä normaali(lla) [korkeudella]* (N1975, 1989)

*olihan niitä jotail leikkikouluja ollup piänenä ja tommosia mutta,. kyllä pääasiassa **ihan täällä kotona** oltiin aina.* (N1978, 1999)

*meill o **ihan semmonen triio.** perus, rummut kitara ja, passo.* (M1980, 1999)

Kolmas pääryhmä pitää sisällään kaiken muun edellisiin ryhmiin sopimattoman käytön. Siihen kuuluu sanan käyttö elliptisesti ja huudahduksentai päivittelynomaisesti. Elliptisiin tapauksiin olen tässä työssä luokitellut vain sellaiset tapaukset, joissa pääsana kokonaan puuttuu. Jos *ihan*-sanalle on löydettävissä pääsana esimerkiksi omasta kysymyksestäni, on tapaus luokiteltu sen mukaan. Lisäksi kolmanteen pääryhmään kuuluvat ilmaukset *ai- van ihan* ja *ihan vallan* sekä *ihan (niin) kuin*. Sanaa voidaan käyttää myös kielteisessä yhteydessä: *ihan mitään, ihan yhtään*. Tällöin sen merkitys on

'kerrassaan mitään'. Pälkäneen aineistossa näistä tavataan vain elliptisiä tapauksia (ryhmä 3) sekä *ihan (niin) kuin* -ilmauksia (ryhmä 4).

*tää, käsi roikku ihan nin kur rätti toh **ihan nin kur rätti** m(in)ä välillä koitin onks sitä kättä ollenkaa. (N1918b, 1989)*

*no kylä mää varmaaj jotain osaisin selittääm mutta, ei kais se [englannin kieli] **ihan niin kun sillai, hyvim** mev vielä. täy(d)ellisesti. (N1975, 1989)*

Edellisten lisäksi koin tarpeelliseksi ottaa työhön mukaan ryhmän 5, johon kuuluvat kaikki sellaiset tapaukset, joiden luokitteluun muihin ryhmiin on vaikeaa.

On mielestäni luontevaa, että lähtökohtana on puhekieleen perustuva sanakirja, koska aineistokin on puhekielistä. Pyrin luokitteluun kaikki tapaukset niin, että ne sopivat Suomen murteiden sanakirjan luokitteluun. Tällaisen tarkastelun tarkoituksena on paitsi selvittää, miten hyvin Suomen murteiden sanakirja kuvaa Pälkäneen Laitikkalassa käytettäviä *ihan*-sanoja, myös auttaa idiolektikohtaisen analyysin tekemistä. Sanoja ryhmiin jaottamalla pystyn tarkastelemaan sitä, miten eri ihmisten käyttämät *ihan*-sanat ovat tutkimusaikana muuttuneet.

Karkeasti voidaan sanoa, että Suomen murteiden sanakirjan luokittelun ensimmäisen ryhmän *ihan*-sanat ovat syntaktisesti pääosin intensiteetti-adverbeja, ja toisen ryhmän tapaukset puhujan mielipiteen ilmaisevia modaalisia adverbeja. Tämä ei kuitenkaan täysin pidä paikkaansa eri adverbiryhmien liukuvien rajojen vuoksi.

TAULUKKO 7. *Ihan*-sanana merkitysryhmät .

Ryhmä	Merkitys
ilmausta vahvistavat	1A 'aivan, vällan, täysin'
	1B 'kovin, hyvin, perin, järin'
	1C superlatiivisluonteisen ilmauksen yhteydessä 'kaikkein'
	1D kielteisessä lauseessa ilmaisemassa, että jokin jää uupumaan hyvin vähän jostakin, yltää hyvin lähelle jotakin 'täysin, kokonaan, juuri'
arviolausemat	2A 'peräti, jopa'
	2B 'pelkästään, yksinomaan, vain'
muut tapaukset	3 elliptiset tapaukset
	4 "ihan niin kuin"
	5 yksittäiset ja epäselvät tapaukset

4. IDIOLEKTIKOHTAISTA TARKASTELUA

4.1. 1980-luvulla syntyneet

4.1.1. Ryhmä kokonaisuutena

1980-luvun lopulla syntyneet käyttävät *ihan*-sanoja enemmän kuin 1970-luvun lapset käyttivät samanikäisinä vuonna 1989. Tämä osaltaan todistaa *ihan*-sanojen lisääntyneen kielenkäytössä, sillä muutos ei voi johtua informanttien iästä. Lapset eivät kuitenkaan ole sanan suurin käyttäjäryhmä, kuten helposti voisi olettaa. Vuonna 1999 1970-luvulla syntyneet käyttivät *ihan*-sanaan huomattavasti enemmän, samoin suurten ikäluokkien ryhmä kumpanakin haastatteluvuonna.

Lasten ryhmässä on myös paljon vaihtelua, eli jotkut käyttävät *ihan*-sanaa erittäin runsaasti, jotkut erittäin vähän. Samanlainen havainto voidaan tehdä tarkasteltaessa 1970-luvun lasten ryhmää vuonna 1989. Kummassakin ryhmässä nuorin informantti käyttää *ihan*-sanaa vähiten. Aineiston valossa näyttää siis siltä, että alle 10-vuotiailla *ihan*-sanoja on hyvin vähän, ja sen jälkeen niiden määrä alkaa kasvaa.

TAULUKKO 8. *Ihan*-sanat 1980-luvulla syntyneillä vuonna 1999.

Ryhmä	1999	
	f	%
ilmausta vahvistavat	1A	12 17,6
	1B	29 42,6
	1C	1 1,5
	1D	16 23,5
arvi olau sum	2A	2 2,9
	2B	3 4,4
muut ta- paukset	3	1 1,5
	4	
	5	4 5,9
Yhteensä	68	

4.1.2. N1987

N1987 on viidesluokkalainen. Hänen isänsä on syntyperäinen laitikkalalainen, äiti taas on kotoisin Hauholta. Perheeseen kuuluu myös yläastetta käyvä isosisko. N1987 harrastaa käsitöitä ja lukemista.

N1987 käyttää runsaasti *ihan*-sanoja. Hänellä on esiintymiä 29 kappaletta, mikä on vuosina 1987—1990-syntyneiden informanttien joukosta eniten. Myös prosentuaalisesti hänen puheessaan on paljon *ihan*-sanoja. Kokonaissanamäärä on N1987:llä 1777, josta *ihan*-sanojen osuus on jopa 1,6 %. Tämä on myös eniten koko aineistossa.

N1987:n *ihan*-sanojen käytölle on leimallista toisaalta sen yhdistäminen sanoihin *hirveen* ja *hirveesti* ja toisaalta monipuolisuus, eli informantti käyttää moniin eri ryhmiin kuuluvia *ihan*-sanoja. Noin kolmasosa kaikista *ihan*-sanoista yhdistyy sanoihin *hirveen* ja *hirveesti*. Nämä tapaukset kuuluvat kaikki ryhmään 1D, eli niihin tapauksiin, joissa kielteisellä lauseella ilmaistaan, että jokin yltyä hyvin lähelle jotakin.

*no em mää, **iha** hirveesti osaas sitä [englannin kieltä]. (1999)*

*no sielä [kerhossa] mää en **iha** hirveesti käy että, joskus mä kävin sielä mutta em mää enään käy. (1999)*

*no siel [Lantsarotella]ei sillon ollu **iha** hirveel lämmin et sielä sato melkeij joka päivä. (1999)*

N1987 käyttää *ihan*-sanaa myös vahvistamassa. Hänellä on sekä 1A- että 1B-ryhmiin kuuluvia tapauksia.

*se [poni] on **ihan** täys-, -kasvunem mutta (1999)*

*sillon oli **ihal** lämmintä sielä [lomamatkalla etelässä] (1999)*

Kolmasosa N1987:n esiintymistä on arviolausumissa. N1987 käyttää *ihan*-sanoja tuomaan esille kuin korostamaan tavallisuuttakin. Seuraavissa esimerkeissä korostaa tavallisuutta.

*ja toinem [pöytäliina] me tehtiin **ihan** s- että se on vaan säkkikangasta, ja siihen tehtiin sitte, ristipistoo. (1999)*

[KL: Minkäslaisessa talossa sää asut?] **ihan**, maatalossa. (1999)

Kun N1987 kertoo lukemisharrastuksestaan, hän sen sijaan käyttää korostavaa arviolausumaa. *Ihan*-sanana tarkoituksena lauseessa on ilmaista, että informantti lukee tietokirjojakin, mikä ei ehkä ole niin kovin tavallista.

no joitain mä luen niin kuj joistain eläimistä ihan tietokirjojakin mutta.. (1999)

Kun *ihan*-sana liittyy adjektiiviin, on adjektiivi N1987:llä useimmiten *kiva* ja *hyvä*.

--ja oli tänäänkin [koulussa] ihah hyvää ruakaa. (1999)

[KL: Mitenkäs se matka meni?] kylä se **ihan hyvin**, että hiihrettiin aika jonkun verran sielä ja.. (1999)

TAULUKKO 9. *Ihan*-sanat informantilla N1987 vuonna 1999.

Ryhmä		1999	
		f	%
ilmausta vahvistavat	1A	3	10,3
	1B	8	27,6
	1C	1	3,4
	1D	12	41,3
arvio lausumat	2A	1	3,4
	2B	2	6,9
muut tapaukset	3		
	4		
	5	2	6,9
Yhteensä		29	

4.1.3. M1987a

M1987a käy Laitikkalan ala-asteen viidettä luokkaa. Hänen isänsä on syntyperäinen laitikkalainen (M1949), äiti taas on kotoisin Hattulasta. M1987a on perheen ainoa lapsi.

Informantti käyttää haastattelun aikana *ihan*-sanaa 12 kertaa, mikä on 0,8 % hänen kokonaissanamäärästään. Omaan ikäryhmäänsä nähden hän siis käyttää *ihan*-sanaa hyvin keskimääräisesti. Myös *ihan*-sanana käytötavat ovat tällä informantilla juuri sellaisia, kuin oletin tällä ikäryhmällä tyypillisimmillään olevan. Selvästi suurin ryhmä on nimittäin 1B, johon on laskettu mukaan *ihan kiva* –tyyppiset tapaukset. M1987a käyttää myös kaikkia tämän ryhmän tyypillisimpiä pääsanoja, jotka ovat *hyvä* (3 kertaa), *kiva* (5 kertaa) ja *hauska* (1 kerta). Kaikille pääsanoille on ominaista se, että ne ilmaisevat jotakin positiivista ominaisuutta, jota halutaan *ihan*-sanalla vahvistaa.

[KL: Onks sulla mi- minkälaine opettaja?] on se **ihan kiva**. (1999)

juu oli se **ihah hauskaa** [hirvimetsällä käyminen]. (1999)

ihan kivoja. [vastaus kysymykseen minkälaisia informantin kissat ovat(1999)]

M1987a käyttää vain ilmausta vahvistavia *ihan*-sanoja. Arviolausumissa hän ei niitä käytä.

TAULUKKO 10. *Ihan*-sanat informantilla M1987a vuonna 1999.

Ryhmä		1999	
		f	%
ilmausta vahvistavat	1A	2	16,7
	1B	9	75,0
	1C		
	1D	1	8,3
arvio lausumat	2A		
	2B		
muut tapaukset	3		
	4		
	5		
Yhteensä		12	

4.1.4. M1987b

M1987b käy viidettä luokkaa Laitikkalan ala-asteella. Hänen isänsä on syntynyt Laitikkalassa ja äiti Luopioisissa. Lisäksi perheeseen kuuluu lukiota käyvä isovelji. M1987b harrastaa kilpauintia.

M1987a:n tavoin on M1987b hyvin tyypillinen *ihan*-sanojen käyttäjä. Hänen haastattelussaan on *ihan*-sanoja kokonaissanamäärästä 0,9 prosenttia, ja käyttötavatkin ovat odotuksenmukaisia. Myös tällä informantilla suurin ryhmä on ilmausta vahvistava 1B. Pääsanana hän käyttää eniten sanaa *mukava*. Lisäksi pääsanoina esiintyvät *kiva*, *hyvä*, *hauska* ja *kohtalainen*.

*[KI: Onks susta kiva käydäk koulua täälä?] no on **iham** mukava kun on näim piäni koulu että, ei oo iso sitte. (1999)*

*[KI: Mites sää muuten tykkääks sää käyäk koulussa?] no ohan, ohan se **ihan** hauskaa ku, näkee kavereita. (1999)*

M1987b:llä on yksi selkeä pääsanana vailla oleva *ihan*-sana. Tällöinkin saanaan voidaan mielestäni liittää merkitys 'kiva, mukava tai hauska'.

*[KI: Tykkääks sää piirtämisestä?] ohan se kanssa **iha** joskus ku, tulee mieli piirtään ni. (1999)*

Mainitsemisen arvoinen on myös informantin käyttämä 2A-ryhmän tapaus, jossa pääsanana on adjektiivin komparatiivimuoto. *Ihan*-sana ei voi vahvistaa komparatiivia, joten ainoa järkevä tulkinta on, että M1987b haluaa korostaa sitä, että tämä traktori on uudempi. Kyse on siis arviolausumasta.

*[KI: Mitä-, minkälaisia raktoreita ne on?] no Foorddi ja Keissi että, se on se Käse on **iha** uudempi sitte. (1999)*

TAULUKKO 11. *Ihan*-sanat informantilla M1987b vuonna 1999.

Ryhmä		1999	
		f	%
ilmausta vahvistavat	1A	5	27,8
	1B	10	55,6
	1C		
	1D		
arvio lausu- mat	2A	1	5,6
	2B		
muut ta- paukset	3	1	5,6
	4		
	5	1	5,6
Yhteensä		18	

4.1.5. M1988

M1988 käy kolmatta luokkaa Laitikkalan ala-asteella. Hänen isänsä on syntynyt Laitikkalassa, äiti taas on kotoisin Pälkäneen Luikalan kylästä. Perheeseen kuuluu vanhempien lisäksi isosisko, joka käy yläastetta Onkkaalassa, Pälkäneen keskustassa. M1988 kertoo harrastavansa laskettelua talvisin.

M1988 käyttää *ihan*-sanaa puolen tunnin aikana seitsemän kertaa. Hänen haastattelussaan on 2018 sanaa, joten *ihan*-sanojen osuus on muuhun ryhmään verrattuna hieman vähäisempi, vain 0,3 %.

M1988 käyttää *ihan*-sanaa yksinomaan vahvistamassa. Hän käyttää N1987:n tavoin *ihan*-sanaa *hirveän*-sanon yhteydessä. Tällainen *ei ihan hirveän* –ilmaus vaikuttaisikin olevan idiolektikohtainen, opittu sanontatapa, joka toistuu puheessa usein, jos sitä on oppinut käyttämään.

*siä [Kyllönjoessa] ei kannatam mennä iha hirveem pitkällek kus
siä tulee se virtaus (1999)*

no olihan se [opettaja] ihan kiva mut nythän se lähtee pois. (1999)

TAULUKKO 12. *Ihan*-sanat informantilla M1988 vuonna 1999.

Ryhmä		1999	
		f	%
ilmausta vahvistavat	1A	2	28,6
	1B	2	28,6
	1C		
	1D	2	28,6
arvio lausu- mat	2A		
	2B		
muut ta- paukset	3		
	4		
	5	1	14,3
Yhteensä		7	

4.1.6. N1990

N1990 käy toista luokkaa Laitikkalan ala-asteella. Hänen isänsä on syntyperäinen laitikkalalainen ja äiti Hauholta. Perheeseen kuuluu myös alle kouluikäinen pikkuveli.

N1990 on nuorin 80-luvulla syntyneistä informanteista. Hän käyttää tässä ryhmässä vähiten *ihan*-sanoja, puoli tuntia kestäneessä nauhoituksessa on vain kaksi esiintymää. Tämä on vain 0,13 % N1990:n haastattelun kokonaissanamäärästä, joka on 1526 sanaa. Näistä tapauksista toinen kuuluu ryhmään 2B. Esimerkissä informantti kertoo omasta koulunkäynnistään. Kylällä ei ole varsinaista esikoulua, mutta kerhossa tehdään esikoulu-tehtäviä. *Ihan*-sana korostaa tässä normaaliutta.

*no kyllä mä niitä tehtäviä tein ai- aina siälä kum mä olin kerhossa siälä kävin **ihan** kerholaisten tapaam mutta jossaiv välissä aina me tehtiin niitä eskaritehtäviä. (1999)*

Toisella *ihan*-sanalla on pääsanana aikaa ilmaiseva *viälä*. Lause on kielteinen, joten *ihan*-sana on mielekkäintä sijoittaa ryhmään 1D.

*no ehkä vähä keskemällä tätä kuuta. en **ihav** viälä oikeestaan, uskalla. (1999)*

TAULUKKO 13. Erilaisten *ihan*-sanojen määrät informantilla N1990 vuonna 1999.

Ryhmä		1999	
		f	%
ilmausta vahvistavat	1A		
	1B		
	1C		
	1D	1	50
arvio lausu mat	2A		
	2B	1	50
muut ta- paukset	3		
	4		
	5		
Yhteensä		2	

4.2. 1970-luvulla syntyneet

4.2.1. Ryhmä kokonaisuutena

1970-luvulla syntyneet käyttävät vuonna 1999 runsaasti *ihan*-sanoja. Vuoden 1989 aineistossa määrät ovat vielä melko pieniä, joten tämän ryhmän informanttien puhetapa on muuttunut varsin paljon samalla, kun he ovat kasvaneet koululaisista nuoriksi aikuisiksi. Muutos on tapahtunut lähes samalla tavalla kaikilla informanteilla. Suurimman poikkeuksen tekee M1980, jolla *ihan*-sanojen käyttö on kasvanut huomattavan paljon. M1975:n puheessa *ihan*-sanat ovat taas lisääntyneet melko maltillisesti.

Ihan-sanojen käyttö on tällä ryhmällä muuttunut myös monipuolisemmaksi, sillä vuonna 1999 ryhmä kokonaisuutena käyttää lähes kaikkiin ryhmiin kuuluvia sanoja. 1A-ryhmään kuuluvien sanojen osuus on kasvanut, samoin arviolausumien osuus. Monipuolistuminen johtuneeksi paitsi iästä, myös haastattelujen sanamäärien kasvusta.

TAULUKKO 14. *Ihan*-sanat 1970-luvulla syntyneiden ryhmällä vuosina 1989 ja 1999.

Ryhmä		1989		1999	
		f	%	f	%
ilmausta vahvistavat	1A	6	20,0	66	42,3
	1B	6	20,0	22	14,1
	1C			9	5,8
	1D	10	33,3	7	4,5
arvio lausumat	2A	2	6,7	21	13,5
	2B	3	10,0	19	12,2
muut tapaukset	3			3	1,9
	4	1	3,3	2	1,3
	5	2	6,7	7	4,5
Yhteensä		30		156	

4.2.2. N1974

N1974 on arthenomiopiskelija Wetterhofilla Hämeenlinnassa. Peruskoulun jälkeen hän on käynyt Pälkäneen lukion sekä suorittanut artesaanin tutkinnon Lempäälän käsi- ja taideteollisuusoppilaitoksessa. Vaikka N1974 haastatteluhetkellä opiskeleekin Hämeenlinnassa, asuu hän edelleen Laitikkalassa. N1974 harrastaa käsitöiden tekemistä, lukemista ja maalaamista. Informantin äiti (N1948) on muuttanut muutaman kuukauden ikäisenä Saha-lahdelta Laitikkalaan, jossa on sen jälkeen asunut. Isä on syntynyt Hauhon Lautsiassa.

Ensimmäisellä haastattelukierroksella N1974 käytti *ihan*-sanoja vähän, mutta toisella kierroksella jo hyvin paljon. Noin 1 % hänen käyttämistään sanoista oli *ihan*-sanoja. N1974 käyttää eniten vahvistavia *ihan*-sanoja, ryhmään 1A kuuluvia esiintymiä on kaikista esiintymistä lähes puolet.

kuljin kus se oli sit silloin mä kylä mietin ihan tosissaan että mä olisin, kyllä muuttanus sittet Tampereellem mutta tosiaan-- (1999)

aluks varsinkit tuli hauskoja, kommelluksiakit tavallaan että jokus sana merkitsi mulle ihan toista mitä sielä [Etelä-Karjalassa]. (1999)

se oli tuttu paikka kyllä jo entuudestaan koiralle että ei joutunu ihan ventovieraaseem paikkaa että siks se ov varmaa sopeutunun nii hyvin sitte. (1999)

Toiseksi eniten informantilla on 1B-ryhmään kuuluvia tapauksia.

*tosiaan en oo, aikasemmin sielä käynyj ja, se oli **ihan kiva** paikka oli uutta nähtävää ja, **ihan kiva** reissu. (1999)*

Arviolausumissakin N1974 käyttää *ihan*-sanaa, mutta hieman vähemmän kuin muut samanikäiset.

*en tiedäm mikä siin om mut poliisisarjat on yks mitä tulee katottua ja sitten tietysti uutiset yrittää ainakik kerram päivässä sitte **ihan** kattoookin. (1999)*

Kannattaa huomioda, että N1974:n äiti N1948 on myös ahkera *ihan*-sanojen käyttäjä. Vaikka sana toistuu usein sekä äidin että tyttären puheessa, käyttävät he sitä eri tavoin. N1948 käyttää huomattavasti enemmän arviolausumia kuin N1974.

TAULUKKO 15. *Ihan*-sanat informantilla N1974 vuosina 1989 ja 1999.

Ryhmä		1989		1999	
		f	%	f	%
ilmausta vahvistavat	1A			21	47,8
	1B	2	50	7	15,9
	1C			3	6,8
	1D	1	25	4	9,1
arvio lausumat	2A			5	11,4
	2B			2	4,5
muut tapaukset	3			1	2,3
	4				
	5	1	25	1	2,3
Yhteensä		4		44	

4.2.3. N1975

N1975 on asunut lapsuutensa pääosin Laitikkalassa, lukuun ottamatta muutamia vuosia Valkeakoskella. Hän on käynyt lukion Onkkaalassa ja viettänyt sen jälkeen vuoden au pairina Englannissa. Sen jälkeen hän on asunut Onkkaalassa ja käy töissä viinitilalla Laitikkalassa. Samalla hän on suorittanut Lepaalla viinialan opintoja. N1975 harrastaa lukemista ja elokuvia. Hänen äitinsä on kotoisin Pälkäneen Sappeesta, isä Laitikkalasta.

N1975 käytti vuonna 1989 1970-luvulla syntyneiden ryhmästä eniten *ihan*-sanaa, ja myös vuonna 1999 hän käyttää sitä paljon. Käyttötavat ovat pysyneet tällä informantilla suunnilleen samanlaisina, vain määrä on kasvanut. Eniten on vahvistavia *ihan*-sanoja.

mä [en] muistan nyt tällä hetkellä minkä ikänem mä olj just sillon kum me muutettiin mutta ihan piäni. (1999)

mä tykkäsin kyllä sillol lähtees sinneki. (et) sitte alko ihan erilainen niin ku semmone, enemmän oppilaita enemmän kavereita ja, kaikki tämmöset. (1999)

TAULUKKO 16. *Ihan*-sanat informantilla N1975 vuosina 1989 ja 1999.

Ryhmä		1989		1999	
		f	%	f	%
ilmausta vahvistavat	1A	3	25,0	14	41,2
	1B	2	16,7	4	11,8
	1C			3	8,8
	1D	2	16,7	1	2,9
arvio lausumat	2A	2	16,7	6	17,6
	2B	2	16,7	2	5,9
muut ta-paukset	3				
	4	1	8,3	2	5,9
	5			2	5,9
Yhteensä		12		34	

4.2.4. M1975

M1975 on suorittanut Hämeenlinnassa ajoneuvoasentajan ammatillisen perustutkinnon. Haastatteluhetkellä hän oli töissä paikallisessa maansiirtoyrityksessä kaivinkoneenkuljettajana, vesilinjoja kaivamassa. M1975:n äiti on kotoisin Laitikkalasta, isä Pälkäneen Pohjalahden kylästä. M1975:llä on myös kaksi vuotta vanhempi sisko. Hän on N1943:n poika ja M1918:n tyttärenpoika.

M1975 on siinä mielessä poikkeava nuori, että hänen puheessaan ei ole paljoa *ihan*-sanoja. Ensimmäisen kierroksen haastattelussa niitä oli ainoastaan kolme kappaletta ja toisella kierroksellakin vain yhdeksän kappaletta. Sanojen suhteellinen osuus on kasvanut 0,14 %:sta 0,39 %:iin, mikä on tälle ikäryhmälle tyypillinen suuntaus. *Ihan*-sanojen vähäinen määrä saattaa johtua myös opitusta kielenkäyttömallista, sillä M1975:n äiti N1943 ja isoisa M1918 käyttävät kumpikin *ihan*-sanoja hyvin niukasti.

Koska esiintymiä on näin vähän, on tämän informantin *ihan*-sanojen käytöstä melko mahdotonta tehdä päätelmiä. Voidaan kuitenkin todeta, että M1975 käyttää *ihan*-sanoja lähinnä ilmausta vahvistamassa. Häneltä myös puuttuvat kokonaan 1B-ryhmään kuuluvat *ihan*-sanat, joita kaikilla muilla tämän ryhmän jäsenillä on.

*-- ne oppi tunteen kaikki sillai, että toi on tommonen tolle ei autas sanoo, **ihan suuraa**, toisellep pysty sanoon **ihan suuraa** ja ne (ei), ne siis, ei ne suuttunun ne vaan että joo että. (1999)*

TAULUKKO 17. *Ihan*-sanat informantilla M1975 vuosina 1989 ja 1999.

Ryhmä		1989		1999	
		f	%	f	%
ilmausta vahvistavat	1A			5	55,6
	1B				
	1C			2	22,2
	1D	1	33,3	1	11,1
arvio lausu mat	2A			1	11,1
	2B	1	33,3		
muut ta- paukset	3				
	4				
	5	1	33,3		
Yhteensä		3		9	

4.2.5. N1978

N1978:n syntymäpaikka on Hauhon Alvettula, mutta hän on muuttanut sieltä alle vuoden ikäisenä Laitikkalaan. Kirjoitettuaan ylioppilaaksi Pälkäneen lukiosta hän muutti Hämeenlinnaan, jossa asuu edelleen. N1978 on suorittanut Hämeenlinnassa ammattioppilaitoksessa ravitsemusalan perustutkinnon, mutta suunnittelee jatkavansa opiskelua sosiaalialan opinnoilla. Hän harrastaa muun muassa laulamista sekä tottelevaisuuskoulutusta koiransa kanssa. Informantin isä on kotoisin Laitikkalasta, äiti Hauhon Alvettulasta. N1978 on M1980:n sisar.

N1978 käyttää tälle ryhmälle tyypilliseen tapaan paljon *ihan*-sanoja, mutta poikkeaa muusta ryhmästä siinä, että käyttää niitä muita enemmän arviolausumissa. Suurin osa näistä kuuluu 2B-ryhmään, ja N1978:n kielenkäytölle onkin tyypillistä se, että hän usein pyrkii korostamaan asioiden normaaliutta ja tavallisuutta.

no siä oli ihan tota, ihan tämmöstä, ruakapalvelua niin ku, ihar ruuallaitto ja, rav- ruoka ja juamaoppia ja, erilaisia kulttuureita ja, tämmöstä. (1999)

em mä muistaakseni käyny, hirveestim missä. olihan niitä jotail leikkikouluja ollup piänenä ja tommosia mutta,. kyllä pääasiassa ihan täällä kotona oltiin aina. (1999)

mutta se [kassalla oleminen] on nin ykstoikkosta että se rupee kyllä välillä puuduttaa. semmosta samaa kok- **ihan semmosta ropotintyätä** koko ajan samaa ni, on se vähä puuduttavaa kyllä että, mut kyllä se nym menee **ihan tommosena, sivutu-, -toimena.**

TAULUKKO 18. *Ihan*-sanat informantilla N1978 vuosina 1989 ja 1999.

Ryhmä		1989		1999	
		f	%	f	%
ilmausta vahvistavat	1A	1	11,1	13	34,2
	1B	2	22,2	1	2,6
	1C			1	2,6
	1D	6	66,6		
arvio lausumat	2A			6	15,8
	2B			13	34,2
muut tapaukset	3				
	4				
	5			4	10,5
Yhteensä		9		38	

4.2.6. M1980

M1980 on käynyt peruskoulun jälkeen ammattioppilaitoksen sähkölinjan Hämeenlinnassa. Hän soittaa bändissä ja harrastaa autoja. M1980:n isä on syntynyt Laitikkalassa, äiti Hauhon Alvettulassa. M1980 on N1978:n veli.

M1980:lla on aineiston suurin ero kahden haastattelukerran välillä. Vuonna 1989 hän käytti *ihan*-sanoja erittäin vähän, mutta vuonna 1999 hän kuului kaikkein ahkerimpiin käyttäjiin. M1980 käyttää eniten ilmausta vahvistavia *ihan*-sanoja, mutta myös joitakin arviolausumia. M1980 käyttää tästä ryhmästä eniten ryhmään 1B kuuluvia arviolausumia.

no en nym mitään isompia oot tullu – isommat [kalat]varmaan tullut tuulestamalla että, se on iha hianoo puuhaa. (1999)

*no olihan ne [opettajat] tosta naapurist oli toinej ja, sitten toine asu siinä kou- **iham mukavia** ne oli.* (1999)

TAULUKKO 19. *Ihan*-sanat informantilla M1980 vuosina 1989 ja 1999.

Ryhmä		1989		1999	
		f	%	f	%
ilmausta vahvistavat	1A	2	100	13	41,9
	1B			10	32,3
	1C				
	1D			1	3,2
arvio lausu mat	2A			3	9,7
	2B			2	6,5
muut ta- paukset	3			2	6,5
	4				
	5				
Yhteensä		2		31	

4.3. Suuret ikäluokat

4.3.1. Ryhmä kokonaisuutena

Suurten ikäluokkien ryhmälle kokonaisuutena on ominaista *ihan*-sanojen käytön väheneminen. Tästä poikkeuksen tekee N1948, jolla *ihan*-sanojen määrä kasvaa voimakkaasti, sekä M1951, jolla määrä pystyy lähes samana. Tässä ryhmässä *ihan*-sanaa käytetään hyvin eri tavoin, ja ryhmässä on niin sanaa vähän käyttäviä kuin erittäin paljonkin käyttäviä informantteja.

Tämän ryhmän jäsenille on tyypillistä myös se, että heillä *ihan*-sanojen käyttötavat eivät haastattelukertojen välillä ole muuttuneet. He käyttivät *ihan*-sanaa jo ensimmäisellä haastattelukerralla monipuolisesti sekä ilmausta vahvistamassa että arviolausumissa, ja niin he tekevät edelleen.

TAULUKKO 20. *Ihan*-sanat suurilla ikäluokilla vuosina 1989 ja 1999.

Ryhmä		1989		1999	
		f	%	f	%
ilmausta vahvistavat	1A	26	36,6	21	25,3
	1B	5	7,0	10	12,0
	1C	1	1,4	1	1,2
	1D	4	5,6	3	3,6
arvio lausu- mat	2A	15	21,1	14	16,9
	2B	16	22,5	26	31,3
muut ta- paukset	3	3	4,2	3	3,6
	4				
	5	1	1,4	5	6,0
Yhteensä		71		83	

4.3.2. N1943

N1943 on syntynyt Laitikkalassa asunut siellä koko elämänsä ajan. N1943 on käynyt ammattioppilaitoksessa ompelulinjan, mutta ei ole ollut kodin ulkopuolella töissä. Hänen perheeseensä kuuluu Pälkäneen Pohjalahdelta kotoisin oleva mies sekä kaksi jo aikuista lasta. Heistä poika (M1975) asuu vielä kotona. N1943 harrastaa käsitöiden tekemistä. N1943 on M1918:n tytär.

N1943 käyttää *ihan*-sanoja hyvin säästeliäästi, esiintymiä on kumpanakin nauhoitusvuonna alle 10 eli vuonna 1989 seitsemän ja 1999 neljä kappaletta. Koska informantti käyttää *ihan*-sanaa niin vähän, on vaikea löytää mitään linjoja hänen kielensä muuttumisesta. Eniten hän tuntuu kuitenkin käyttävän *ihan*-sanaa arviolausumissa.

niitähän□on olluj jo, kuinka kauvan niitä on ollukka. siällä Honkalassa. ja sinnehän tehtiin sittes semmonen,. siälähä,. sehän□oli se- juu,. siälähäm pirettiin ihan talvellaki [tansseja] (1989)

TAULUKKO 21. *Ihan*-sanat informantilla N1943 vuosina 1989 ja 1999.

Ryhmä		1989		1999	
		f	%	f	%
ilmausta vahvistavat	1A	1	14,3	1	25,0
	1B			2	50,0
	1C				
	1D	1	14,3		
arvio lausu mat	2A	3	42,9	1	25,0
	2B	1	14,3		
muut tapaukset	3				
	4				
	5	1	14,3		
Yhteensä		7		4	

4.3.3. N1948

N1948 on syntynyt Sahalahdella, mutta muuttanut sieltä alle vuoden ikäisenä Laitikkalaan. Hänen vanhempansa ovat kotoisin Sahalahdelta, mies Hauholta. N1948 on käynyt muutaman vuoden oppikoulua ja työskennellyt sen jälkeen muun muassa kaupassa. Tällä hetkellä hän työskentelee Vendi Oy:llä mallistosihteerinä ja harrastaa lukemista, kalastusta ja posliinimaalausta. N1948 on N1974:n äiti.

N1948 käytti jo vuonna 1989 todella paljon *ihan*-sanoja (0,85 %), ja määrä vain kasvaa kymmenessä vuodessa (1,06 %). Kun verrataan eri vuosien *ihan*-sanoja, huomataan, että sanatyyppejen osuudet ovat hyvin samantyyppiset eri vuosina. Vaikka *ihan*-sanojen määrä on kasvanut, eivät sen käyttötavat siis kuitenkaan ole muuttuneet. Tälle informantille on tyyppillistä *ihan*-sanon käyttäminen arviolausumissa. Arviolausumissa hän enimmäkseen käyttää *ihan*-sanaa tavallisuutta korostamassa.

no tota keväällähäm me syödään sitä uunilahnaa ihan yksinkertaisuudessa vaam pistetään uuniin ja sinnet-, vaan ihan sualaa ja voita ja me syödään se ihan sillä tavalla ja sit me savustetaan paljon. ihan savukalaa syörää. et mulla ei sillä lailla et reseptejä,. hyvin yksinkertaisesti syödään-- (1999)

TAULUKKO 22. *Ihan*-sanat informantilla N1948 vuosina 1989 ja 1999.

Ryhmä		1989		1999	
		f	%	f	%
ilmausta vahvistavat	1A	7	31,8	6	17,6
	1B	1	4,5	1	2,9
	1C				
	1D	1	4,5	1	2,9
arvio lausu mat	2A	3	13,6	5	14,7
	2B	9	40,9	16	47,1
muut tapaukset	3	1	4,5	1	2,9
	4				
	5			4	11,8
Yhteensä		22		34	

4.3.4. M1948

M1948 on syntynyt Laitikkalan Kotilassa ja asunut synnyinkodissaan. Hänen isänsä on Laitikkalasta, äiti Hauhon Matkantakaa. Ammatiltaan M1948 on maanviljelijä, joka on käynyt muutaman vuoden keskikoulua ja maanviljelyskoulun.

M1948 käyttää *ihan*-sanoja kohtuullisesti. Hänellä on esiintymiä enemmän kuin M1949:llä, mutta kuitenkin huomattavasti vähemmän kuin M1951:llä. Laadultaan informantin käyttämät *ihan*-sanat ovat lähinnä merkitysryhmään 1A kuuluvia, lähes poikkeuksetta hänen tarkoituksenaan on vahvistaa käyttämiään ilmauksia. Arviolausumissa informantti käyttää *ihan*-sanoja vain vähän.

--mä nousen aika aikasin tai herään. nouseminej ja herääminen on ihan eri juttuja mutta.. (1989)

nyt siinä silta on taas sittev varmasti, aika kauvan koska, silta tehtiin ihan samal lailla kun ennem mutta varmaam paremmista aineista nykyisen kyllästysmenetelmän takia nim minä olettasin-- (1989)

*siin oli nim paljo muikkua ettem mää en olis uskonuk ku se nousi sillai pintaan. (ettei) siinä tarvinul lokkienkam muuta kun uiraj ja, syäräs se oli, se oli **iham** puurona. (1989)*

TAULUKKO 23. *Ihan*-sanat informantilla M1948 vuosina 1989 ja 1999.

Ryhmä		1989		1999	
		f	%	f	%
ilmausta vahvistavat	1A	5	31,3	7	53,8
	1B	2	12,5		
	1C	1	6,3	1	7,7
	1D			1	7,7
arvio lausu mat	2A	4	25	1	7,7
	2B			2	14,3
muut tapaukset	3	1	6,3		
	4				
	5	3	18,7	1	7,7
Yhteensä		16		13	

4.3.5. M1949

M1949 viljelee syntymätilaansa. Hän on käynyt maamieskoulun ja harrastaa metsästystä, kalastelee myös silloin tällöin. M1949:n vaimo on kotoisin Hatulasta. Perheeseen kuuluu kouluikäinen poika, joka on myös mukana seuruututkimuksessa (M1987a).

Informantilla M1949 on *ihan*-sanojen määrä vähentynyt kymmenessä vuodessa. Hän ei käyttänyt niitä kovin runsaasti aikaisemminkaan, mutta määrä on vähentynyt entisestään. Informantilla näyttää myös tapahtuneen muutosta *ihan*-sanojen käytössä, mutta täytyy muistaa, että esiintymiä on vähän.

Ensimmäisen kierroksen haastattelussa M1949 käyttää *ihan*-sanoja kaikkein eniten vahvistavassa tehtävässä, merkityksessä 'aivan, vullan, täysin'.

kyllä sen o huamannuj järvivetessä aina[kin?] että,. kun se on eri vuasinakin nim paljo erilaista. joskus näkyy ihan, komeestip pohja, syvältäkij ja sitten taas on, ihan sameena. (1989)

nyn ne [lokit] om mum mielestä vähenemääm päi. ollun näinä vuosina. joskuh niit oli kun kynti nin se oli, maata nin se oli ihan, valkosena aina sitte se, vako muuta nyt ei niit o enään sil(lailla). (1989)

Toisella kierroksella informantti taas käyttää kaikkein eniten tavallisuutta korostavia *ihan*-sanoja.

siin on semmonen, eläillääkäri-, -pariskunta, mum- minkä kotona m ollaan sitten käyty. ihan maaseudulla että, se [Viro] oli erittäij jännittävä paikka silloin, naapurivallan aikana et se oli kuj joku villi länsi että, ei olis ikinä uskonu. (1999)

eei se [Lapin-matka] (on) ihan tommonen huilaamismatka että,. (1999)

TAULUKKO 24. *Ihan*-sanat informantilla M1949 vuosina 1989 ja 1999.

Ryhmä		1989		1999	
		f	%	f	%
ilmausta vahvistavat	1A	4	40,0	1	20,0
	1B	1	10,0		
	1C				
	1D	1	10,0		
arvio lausumat	2A	1	10,0	1	20,0
	2B	2	20,0	3	60,0
muut tapaukset	3	1	10,0		
	4				
	5				
Yhteensä		10		5	

4.3.6. M1951

M1951 on maanviljelijä, joka viljelee synnyintilaansa. Hän on käynyt maamieskoulun ja harrastaa metsästystä sekä talvisin laskettelua. Informantin isä on kotoisin Laitikkalasta, äiti Elimäeltä. Perheeseen kuuluu lisäksi vaimo sekä kaksi yläastetta käyvää tytärtä. Haastattelua seurasi kaksi toimittajaa sekä valokuvaaja, mikä tuntui haastatteluhetkellä ainakin minusta haastattelijana häiritsevältä.

M1951 toimii *ihan*-sanana käyttäjänä täysin tutkimushypoteesini mukaisesti. Hän käyttää sanaa paljon, vuonna 1989 19 ja vuonna 1999 26 kertaa. Käyttö on siis lisääntynyt, mutta myös laadullisesti muuttunut. Vuonna 1989

informantti on käyttänyt kaikkein eniten ilmausta vahvistavia *ihan*-sanoja, mutta sen lisäksi hän on käyttänyt sitä myös arviolausumissa.

Ihan-sanana käyttö arviolausumissa on vain kasvanut kymmenen vuoden aikana. Arviolausumien käyttö tuntuukin olevan tälle informantille hyvin ominainen tapa käyttää *ihan*-sanaa. Toisella nauhoituskerralla M1951 käyttää *ihan*-sanaa arviolausumissa jo enemmän kuin vahvistavassa funktiossa. Arviolausumissa käytetyille *ihan*-sanoille on kummallakin nauhoituskerralla ollut ominaista se, että informantti käyttää enemmän normaaliutta korostavaa *ihan*-sanaa.

no se alotettiin ihan tällä leipäjuustolla ja, nyt siinä on sitte tehty semmonen vuadev verran jo tommosta, millä nimellä sitä nyk kuki haluaa sanoo sittep piimäjuustoo-- (1999)

no hyviv vähäsen että se on oikeestaan taikka niin no rehukauraa ihan noillel lehmilles sittem mitä siinä, siinä viljellään et se on oikeestaan nurmella toi, pelto tässä, tällä hetkellä. (1999)

mutta tota, kirjoja tulee kylä vähemmäl luettua että,. että jostain, jostain tiatokirjastosta voi jotain, jostain tapahtu- (jotain) tapahtumia tullan nin kun tutkittua ja, tämmöstä, mutta mitäär romaaneita nin, se on, ehkä ihan kirja taikka kaks vuaressa mitä mä lue. (1999)

se on tosiaan nykyää jäänyj jo ihan toho hirvijahtii. ja siinäkin oj jo ihan tarpeeks sitte. (1999)

Esimerkeistä näkee hyvin selkeästi, että informantin tarkoituksena on ollut välttää omien tekemisiensä ja sanomisiensa liiallista korostamista.

Vaikka M1951 käyttääkin paljon ryhmään 2B kuuluvia arviolausumia, hän käyttää myös myönteisiä arviolausumia jotka korostavat kaikissa esimerkkitapauksissa Laitikkalan kylän ominaisuuksia, kertovat asioista, jotka Laitikkalassa ovat hänen mielestään hyvin, ehkä paremmin kuin monessa muussa samankokoisessa ja samanlaisessa pienessä maalaiskylässä.

tässä oli kylällä toi jääkiakkokaukalo ensinnäkin talvella ja se oli ihav valaistu ja, ja siihen aikaan kun sitä nyt sitte vielä niillä luistimilla liikuttiin nin tota-- (1999)

no kylä tännen ny aina joskus voiraan tehrä uusiakin [taloja] että kylä tää, ja siis tulee nin kun jonkiv verran tulee aina joskus uusia

asukkaitakin **ihan** että, että kylähän tää maaseutu joitain kiehtookin sitte. (1999)

ja sittep pankki täälä oli, että sitäkään eij o enääj ja mutta, (no nää, mutta) nää on tietystin nää kaupat täälä nyt säilyny **ihan** täälähän on kaks, näin kesäaikaan kaksikin kauppaa. (1999)

Kun verrataan positiivisia arviolausumia negatiivisiin arviolausumiin, voidaan huomata selkeä ero puheenaiheiden välillä. Normaaliutta korostavia arviolausumia informantti käyttää puhuessaan omista asioistaan, sen sijaan kylän asioista hän kertoo usein liittäen niihin positiivisesti korostavan *ihan*-sanan.

Verrattaessa informantin *ihan*-sanoja vuosina 1989 ja 1999, huomataan, että hän on alkanut käyttää sanaa myös täysin uudella tavalla. Informantin puheeseen ovat tulleet mukaan merkitysryhmään 1B kuuluvat tapaukset, joita yleensä on enemmän vain nuorten informanttien kielessä. Näitä on nauhalla kuusi kappaletta, mikä on yli 20 prosenttia kaikista *ihan*-sanoista.

no kyllähän nää nyt tietystij jo kultaantunun noi lapsuudem muistot että ei kylähän se **iham** mukava sillon oli. ja miksei nytkin, nytkin ett em em mää vois sitä sil- millääl lailla, moittias sitte. (1999)

kyllähän sielä **iham** mukava lasketella om mutta toi, toi matka on nin karmee että musta ei semmosta Lapin ystävää tu että, toi mun selekäni on on jonkiv verran kipee että-- (1999)

TAULUKKO 25. *Ihan*-sanat informantilla M1951 vuosina 1989 ja 1999.

Ryhmä		1989		1999	
		f	%	f	%
ilmausta vahvistavat	1A	9	47,4	6	22,2
	1B	1	5,3	7	25,9
	1C				
	1D	1	5,3	1	3,7
arvio lausumat	2A	4	21,1	6	22,2
	2B	4	21,1	5	18,5
muut tapaukset	3			2	7,4
	4				
	5				
Yhteensä		19		27	

4.4.Suomen itsenäisyyden alkuvuosina syntyneet

4.4.1. Ryhmä kokonaisuutena

Suomen itsenäisyyden alkuvuosina eli tässä aineistossa vuosina 1918—1921 syntyneet ovat kokonaisuutena hyvin homogeeninen ryhmä, eikä suuria eroja *ihan*-sanojen käytössä ole. Kaikki tähän ryhmään kuuluvat käyttävät *ihan*-sanoja hyvin vähän muihin ryhmiin verrattuna. *Ihan*-sanojen osuus kaikista sanoista on yhteensä 0,32 prosenttia. Ainoastaan vielä vanhemmat Venäjän vallan aikana syntyneet käyttävät niitä vähemmän. Vähiten *ihan*-sanaa käyttää M1918, hänellä *ihan*-sanon osuus on 0,1 %. Eniten *ihan*-sanoja on N1919:n puheessa, mutta hänelläkin silti vain 0,48 % koko sanamäärästä. Myös tässä ryhmässä naiset käyttävät *ihan*-sanaa enemmän kuin miehet. Ikäryhmän informantit käyttävät selkeästi eniten ryhmään 1A kuuluvia *ihan*-sanoja.

TAULUKKO 26. *Ihan*-sanat Suomen itsenäisyyden alkuvuosina syntyneillä vuonna 1989.

Ryhmä	1989	
	f	%
ilmausta vahvistavat	1A	28 52,8
	1B	1 1,9
	1C	1 1,9
	1D	8 15,1
arviolaus	2A	6 11,3
	2B	3 5,7
muut taulukset	3	1 1,9
	4	3 5,7
	5	2 3,8
Yhteensä	53	

4.4.2. N1918a

N1918b on syntynyt Iltasmäessä, Laitikkalan naapurikylässä, ja muuttanut perheensä mukana 4-vuotiaana Laitikkalaan. Hänen isänsä oli syntyperäinen laitikkalalainen ja äitinsä kotoisin Kankaanpäästä. Alle 30-vuotiaana hän on

työskennellyt viitisen vuotta mm. kerroshoitajana ja kotiapulaisena Tampereella. Lisäksi hän on ollut työssä Saarioisten tehtaalla sekä TVH:n palveluksessa. Myöhemmin hän kantoi postia Laitikkalassa.

N1918a on kielenkäytöltään erittäin tyypillinen ikäryhmänsä edustaja. Hän käyttää *ihan*-sanoja vain vähän, yhteensä niitä on puolen tunnin haastattelussa yhdeksän kappaletta. Tämä on 0,32 prosenttia haastattelun kokonaissanamäärästä. *Ihan*-sanat painottuvat selkeästi ensimmäiseen ryhmään, eli ne ovat luonteeltaan ominaisuuden astetta vahvistavia.

muttem minä, siis muuten□o, [kynttilöitä] tehnyim mutta, semmottessa paikassa mmta, mä- se om mullakij jo iha hämärän, peitossa mutta—(1989)

TAULUKKO 27. *Ihan*-sanat informantilla N1918a vuonna 1989.

Ryhmä		1989	
		f	%
ilmausta vahvistavat	1A	4	44,4
	1B		
	1C	1	11,1
	1D	1	11,1
arvio lausumat	2A	2	22,2
	2B		
muut tapaukset	3		
	4		
	5	1	11,1
Yhteensä		9	

4.4.3. N1918b

N1918 on elänyt Laitikkalassa koko ikänsä. Hänen äitinsä oli kotoisin Saha- lahdelta ja isä Kangasalta. Isä oli kuitenkin asunut Laitikkalassa jo pienestä lähtien.

N1918b käyttää N1918a:n tavoin *ihan*-sanoja hyvin odotuksenmukaisella tavalla. Hänen puheessaan on kaikkein eniten ilmausta vahvistavia tapauksia, eli ryhmään 1A kuuluvia esiintymiä. Näitä esiintymiä hänellä on yhteensä 11 kappaletta 17:sta. Kokonaissanamäärästä *ihan*-sanoja on 0,44 %.

*[mut]ta kyllä nykyäänkin ov verokir-, verolomakkeeseen ja kaikkiin pantu syntymäpaikka Pälkäne. (että) se Sahalahti otettu nin kum pois siitä. koska mää oon **iham** piänenä tulluk kumminkin tänne sitte takasi. (1989)*

*se oli oikeempuoline halvaus se oli **ihav** veltto se oikee puoli ja mitään ei puhunu. (1989)*

N1918b käyttää kolmesti *ihan*-sanaa myös *niin kuin* -ilmauksen yhteydessä. *Ihan niin kuin* –ilmaukset tuntuvat tämän aineiston perusteella olevan vahvasti idiolektisidonnaisia ilmauksia, joita joko on ihmisen puheessa useampia tai sitten niitä ei ole lainkaan.

*tää, käsi roikku **ihan nin kur** rätti toh **ihan nin kur** rätti m(in)ä välillä koitin onks sitä kättä ollenkaa. (1989)*

Informantti käyttää *ihan*-sanaa myös *paljo*-sanon yhteydessä, mitä kukaan muu informantti ei tee.

*ratiosta kuuntelejä jos on kunnon ohjelmaa em minä niitä hompotuksia viittik kuunnella. em minä **iham paljo** mu- see- uutiset pääasiassa ja sitte hartauret tommoset. (1989)*

TAULUKKO 28. Erilaisten *ihan*-sanojen määrät informantilla N1918b vuonna 1989.

Ryhmä		1989	
		f	%
ilmausta vahvistavat	1A	11	64,7
	1B	1	5,9
	1C		
	1D		
arvio lausumat	2A		
	2B	1	5,9
muut ta-paukset	3	1	5,9
	4	3	17,6
	5		
Yhteensä		17	

4.4.4. M1918

M1918 on syntynyt Tyrvännössä, mutta asunut Pälkäneellä 3-vuotiaasta lähtien, aluksi isän kotipaikalla Arajärvellä ja sen jälkeen n. 5-vuotiaasta Laitikkalassa. Hänen äitinsä on kotoisin Eräjärveltä. Työtä M1918 on tehnyt muun muassa auton apumiehenä sekä jonkin aikaa Tammisaassa tehtaassa. Hän on N1943:n isä ja M1975:n isoisa.

Ihan-sanan käyttäjänä M1918 on hyvin prototyyppinen vanha mies. Esiintymiä on hyvin vähän, vain kolme kappaletta, ja näistä kaksi kuuluu ryhmään 1A ja yksi ryhmään 1D. Kaikki ovat siis ilmausta vahvistavia tapauksia.

kuurev vanhana käytiij jo kiartokoulua kahdessakim paikassa. yhtenä talavena(kin oli) kauheen kylymät ilma(k kun) käytiin tuala, (se oli) Tanilan, semmonen Koivulam pirtti tuala on se viäläkim pystyssä kai jos ei hän ny o ihan hilijattai (hajonnu). neljä vuotta minä kansakoulua kävi. (1989)

TAULUKKO 29. Erilaisten *ihan*-sanojen määrät informantilla M1918 vuonna 1989.

Ryhmä		1989	
		f	%
ilmausta vahvistavat	1A	2	66,6
	1B		
	1C		
	1D	1	33,3
arvi olau sum	2A		
	2B		
muut tapaukset	3		
	4		
	5		
Yhteensä		3	

4.4.5. N1919

N1919 on asunut Laitikkalassa koko elämänsä ajan. Myös hänen isänsä on laitikkalainen, äiti on kotoisin Luopioisista. N1919 on käynyt keskikoulun Hämeenlinnassa.

N1919:n haastattelussa on sanoja 2449, joista *ihan*-sanojen osuus on 0,48 %. *Ihan*-sanoja on 12 kpl. N1919 käyttää niitä suunnilleen yhtä paljon sekä vahvistamassa että arviolausumissa.

kylä se oli ihan erilaista aikaa ei ollu yltäkyläisyyttä vielä. (1989)

mikä nyt kuali iha hiljattin, seit-, seitsemäseitsemävuuatias oli (joni)-- (1989)

TAULUKKO 30. *Ihan*-sanat informantilla N1919 vuonna 1989.

Ryhmä		1989	
		f	%
ilmausta vahvistavat	1A	6	50
	1B		
	1C		
	1D	1	8,3
arvio lausumat	2A	4	33,3
	2B	1	8,3
muut tapaukset	3		
	4		
	5		
Yhteensä		12	

4.4.6. M1921

M1921 on Laitikkalassa syntynyt entinen maanviljelijä. Sekä hänen äitinsä että isänsä olivat syntyperäisiä pälkäneläisiä. Hän on herastuomari ja aktiivisesti mukana sotaveteraanien toiminnassa.

M1921:n kokonaissanamäärä on 4308, josta *ihan*-sanojen osuus on 0,28 %. M1921 käyttää siis vähän *ihan*-sanoja, ja silloinkin lähinnä vain vahvistamassa. Arviolausumissa hän ei *ihan*-sanoja juurikaan käytä. Muihin tämän

ryhmän informantteihin verrattuna hänellä on enemmän ryhmään 1D kuuluvia *ihan*-sanoja.

näyttää siltä että tää, poistuminen kualemakin, ei se, katos sitä ikää ihan tarkkaa että mennee--

M1921:lle on tyypillistä myös *ihan*-sanon käyttäminen niin, että siltä puuttuu varsinainen pääsana. Ensimmäisessä esimerkissä *ihan*-sanon jälkeen voisi lisätä sanan *varmasti* ja toiseen sanan *koko*.

hänhän (--) on kouluja käynyt ihminen □ e hyvinki r., minä ny [en] **iham** mes sanoom. mutta kyllä hän on kouluja käynyt kuitenkin ylioppilastyttö muistaakseni

juu ne oli ihan nua-, lapsuutensa tässä, asu rannalla ja kyllä se,.

TAULUKKO 31. *Ihan*-sanat informantilla M1921 vuonna 1989.

Ryhmä		1989	
		f	%
ilmausta vähvistävät	1A	5	41,7
	1B		
	1C		
	1D	5	41,7
arvio lausu mat	2A		
	2B	1	8,3
muut ta- paukset	3		
	4		
	5	1	8,3
Yhteensä		12	

4.5. Venäjän vallan aikana syntyneet

4.5.1. Ryhmä kokonaisuutena

Kokonaisuutena Venäjän vallan aikana syntyneet, nauhoitushetkellä jo hyvin iäkkäät vanhukset käyttävät erittäin vähän *ihan*-sanoja, vielä vähemmän kuin vuonna 1989 nauhoitettu eläkeläisten ryhmä. Informantit ovat haastatteluhetken iä verrattaessa myös jonkin verran vanhempia kuin vuoden 1989 eläkeläiset.

Kun tarkastellaan sitä, miten tämä ryhmä *ihan*-sanoja käyttää, näyttää myös heille olevan luonteenomaista sanojen käyttäminen ilmauksia vahvistamassa. Tämä ikäryhmä käyttää sanaa arviolausumissa vain hyvin vähän. Täytyy kuitenkin muistaa, että niin sanojen kuin informanttienkin määrä kaikkiaan on erittäin pieni, ja havainnot näin ollen perustuvat todella pieneen aineistoon.

TAULUKKO 32. *Ihan*-sanat Venäjän vallan aikana syntyneillä vuonna 1961.

	Ryhmä	1961	
		f	%
ilmausta vahvistavat	1A	7	50,0
	1B	1	7,1
	1C		
	1D	3	21,4
arvio lausumat	2A	2	14,3
	2B		
muut ta-paukset	3		
	4		
	5	1	7,1
Yhteensä		14	

4.5.2. N1874

N1874 on syntynyt Luopioisissa, mutta muuttanut 3-vuotiaana Pälkäneelle. Pälkäneellä hän on asunut muutaman vuoden Laitikkalassa, muuten kirkonkylässä. Työtä N1874 on tehnyt palveluksessa taloissa eri puolilla Pälkänettä.

N1874 käyttää *ihan*-sanaa hyvin säästeliäästi. Haastattelussa on kolme esiintymää, jotka kuuluvat kaikki eri merkitysryhmiin. Esiintymiä on niin vähän, että informantin *ihan*-sanojen käytöstä ei pysty päättelemään mitään muuta kuin sen, että hän käyttää sanoja kaikissa mahdollisissa merkityksissä. Kokonaissanamäärä informantilla on tunnin kestävässä haastattelussa 5064, joten *ihan*-sanojen prosenttiosuus on todella pieni, vain 0,06 %.

TAULUKKO 33. Erialaisten *ihan*-sanojen määrät informantilla N1874 vuonna 1961.

Ryhmä		1961	
		f	%
ilmausta vahvistavat	1A		
	1B		
	1C		
	1D	1	33,3
arviolausmat	2A	1	33,3
	2B		
muut tapaukset	3		
	4		
	5	1	33,3
Yhteensä		3	

4.5.3. M1877

M1877 on syntyperäinen pälkäneläinen ja asunut lähes koko ikänsä Mälkilän kylässä Pälkäneen pohjoisosissa. Elantonsa hän on ansainnut tekemällä maataloustöitä renkinä kylän eri taloissa.

M1877 käyttää eri ryhmiin kuuluvia, lähinnä vahvistavia *ihan*-sanoja. Eniten on ryhmään 1A kuuluvia tapauksia, kaikkiaan seitsemän kappaletta. Arviolausumissa esiintyviä *ihan*-sanoja on hänellä vain yksi. Esiintymiä ei kuitenkaan ole haastattelussa paljon, sillä tunnin mittaisen nauhoituksen kokonaissanemäärä on 6058, ja näin *ihan*-sanojen prosenttiosuuskin on vain 0,18 %.

TAULUKKO 34. Erilaisten *ihan*-sanojen määrät informantilla M1877 vuonna 1961.

Ryhmä		1961	
		f	%
ilmausta vahvistavat	1A	7	63,6
	1B	1	9,1
	1C		
	1D	2	18,2
arvio lausu mat	2A	1	9,1
	2B		
muut ta- paukset	3		
	4		
	5		
Yhteensä		11	

5. LOPUKSI

Olen tässä tutkielmassa kuvannut *ihan*-sanän käyttöä ja sen muuttumista Pälkäneen puhekielessä. Apuna minulla on tässä ollut Suomen murteiden sanakirjan luokittelu. Tällainen luokittelu sinänsä on hyvä apuväline aineiston analysoinnissa, koska sillä pystyy saamaan otteen tutkimuskohteeseen, joka muuten olisi vaikeasti hallittavissa. *Ihan*-sanän monimuotoisuus ja monitulkintaisuus tekevät siitä juuri tällaisen hankalasti käsiteltävän tutkimuskohteen. Luokittelulla on kuitenkin myös huonot puolensa, sillä juuri *ihan*-sanän monimuotoisuuden vuoksi sen puristaminen tiettyyn muotoon ei välttämättä tuo esille kaikkia sanän käyttöön liittyviä vivahteita.

Rajojen vetäminen eri ryhmien välille on *ihan*-sanän ollessa kyseessä hankalaa. Merkitykseltään erilaisten *ihan*-sanojen erot ovat hyvin pieniä, ja usein on hankalaa määritellä, mihin luokkaan sana kuuluu. Usein voi olla vaikeaa esimerkiksi ratkaista, kuuluuko *ihan*-sana luokkaan 1A vai 2B.

*no mää teen noita korvapuustia ja **iham** piäniä pyäreitä pullia ja, sittem meillä välillä tykätään ihan tavallisesta kum minä letitän kunnon lettipullaa. (N1948, 1999)*

*no kylä mä olin **ihan** kotona että, Miksun kanssa leikittiin aina ku oltiin piäniä täälä nurkissa (N1978, 1999)*

Näissä esimerkeissä on kummankin *ihan*-sanän kohdalla sama ongelma. Toisaalta *ihan*-sanat voidaan tulkita niin, että ne tarkoittavat samaa kuin 'täysin, aivan, hyvin', mutta toisaalta puhuja saattaa myös korostaa *ihan*-sanoilla tavallisuutta. Hieman apua saa yleensä *ihan*-sanän kontekstista, mutta aina ei tämäkään auta. Analyysin kannalta hieman rajoittavaa oli se, että käytin työssäni ainoastaan litteroitua aineistoa. Apua tapausten tulkintaan olisi saanut tarkkailemalla sitä, miten puhujat painottavat *ihan*-sanoja. Paras mahdollinen aineistontallennuskeino *ihan*-sanojen kanssa saattaisi olla jopa videokuva, josta tilannetta ja puhujan tarkoituseriä pystyisi arvioimaan kaikkein monipuolisimmin.

Tutkimukseni *ihan*-sanoista todisti luvussa 1.3 esitetyn hypoteesini oikeaksi. *Ihan*-sanojen käyttö on kaikkiaan lisääntynyt, ja sitä on myös alettu käyttää monipuolisemmin. Kun tarkastellaan yksittäisen informantin kielen muuttumista, huomataan, että *ihan*-sanojen käyttö on ainakin osittain ikään liittyvä asia. Niiden määrä puheessa alkaa tämän aineiston perusteella kasvaa, kun ihminen on noin 10-vuotias, kunnes taas kääntyy laskuun noin 50-vuotiaana. Käyttötavoissa ei näin selviä muutoksia ole. Jotkut informantit alkavat vuosien kertymisen myötä käyttää *ihan*-sanaa enemmän arviolausumissa, mutta aina ei näin tapahdu.

Merkittävin muutos *ihan*-sanon käyttötavoissa tapahtuu ryhmässä 1B Vanhimmat informantit käyttävät sitä vain hyvin vähän, eikä mikään ryhmä käyttänyt sitä kovin paljoa vuonna 1989. Vuonna 1999 sen käyttö on lisääntynyt kaikissa puhujaryhmissä, mutta mitä nuoremasta ryhmästä on kysymys, sitä enemmän tätä *ihan*-sanaa käytetään. 1980-luvulla syntyneiden ryhmässä sen osuus kaikista *ihan*-sanoista on jopa 42,6 %.

Ihan-sanon tutkiminen eroaa muista variaationtutkimuksista siinä, että tutkimuksen lähtökohdaksi ei voida ottaa mitään vakiintunutta kielenkäyttötilannetta. Ei voida esimerkiksi nimetä Pälkäneen murteelle ominaista *ihan*-sanon varianttia, jonka muuttumista lähdetään seuraamaan. Olisi mielenkiintoista selvittää, onko *ihan*-sana edes sellainen kielenpiirre, että sillä on alueellista variaatiota, vai käytetäänkö sitä samalla tavalla kaikilla suomen murrealueilla. Sen voi tämän tutkimuksen perusteella todeta, että opitut kielenkäyttötavat tuntuvat vaikuttavan *ihan*-sanon käyttöön. Tästä ovat todisteena tutkimuksessa mukana olleet neljä perhettä, joissa kaikissa on nähtävissä yhdenmukaisuutta *ihan*-sanojen käytössä. Eroa ei välttämättä ole sanojen käyttötavoissa, mutta ainakin määrässä. Olisi myös mielenkiintoista toistaa sama tutkimus jossain muualla Suomessa, ja samalla tarkkailla sitä, onko *ihan*-sanon käyttö todella murrealueesta riippumaton, vain idiolektiikohtainen piirre.

LÄHTEET

- AHLMAN, ERIK 1933: Adverbeista. — Virittäjä. Kotikielen Seuran aikakauslehti 37 s. 137—159. Helsinki.
- BOLINGER, DWIGHT 1972: Degree words. Mouton, The Hague.
- HAKULINEN, AULI 1989: Partikkelit ja muut kiteymät vuoroissa — Auli Hakulinen (toim.), Suomalaisen keskustelun keinoja I. Kieli 4 s. 115—118. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- — KARLSSON, FRED 1995: Nykysuomen lauseoppia. 3. muuttamaton painos. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 350. Helsinki.
- HUTTUNEN, LEENA 1986: *sti*-loppuiset adverbit ja intensiteettiadverbit jyvaskyläläisessä puhekielessä. — Aila Mielikäinen (toim.), Nykysuomalaisen puhekielen murros; Jyväskylän osatutkimus, raportti 4 s. 59—80. Jyväskylän yliopiston suomen kielen laitoksen julkaisuja 32.
- ISK = Iso suomen kielioppi. HAKULINEN, AULI — VILKUNA, MARIA — KORHONEN, RIITTA — KOIVISTO, VESA — HEINONEN, TARJA-RIITTA — ALHO, IRJA 2004: *Iso suomen kielioppi*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 950. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki
- KARHU, ANNA 1995: Murrehaastattelu vuorovaikutustilanteena. — Marjatta Palander (toim.), Murteiden matkassa: juhlakirja Alpo Räsäsen 60-vuotispäiväksi. *Studia Carelica Humanistica* 6. Joensuun yliopiston humanistinen tiedekunta.
- KARLSSON, FRED 1994: Yleinen kielitiede. Yliopistopaino, Helsinki.
- Kieli ja sen kieliopit 1994: Kieli ja sen kieliopit; opetuksen suuntaviivoja. Opetusministeriö—Edita, Helsinki.
- KURELA, JOHANNA 1996: Intensiteettiadverbit Helsingin puhekielessä 1970- ja 1990-luvuilla. Pro gradu -työ. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.

- KURKI, TOMMI 1999: Kielellinen vaihtelu ja muutos Pälkäneen murteessa. Suomen murteiden seuruututkimuksen Pälkäneen raportti. Kotimaisten kielten tutkimuskeskus, Helsinki.
- LAPPALAINEN, HANNA 1994: Artjärven murteen variaatioilmiöitä: Ikävariaation tarkastelua ja kahden eri haastattelutilanteen vertailua. Pro gradu -työ. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- LEHTONEN, TAINA 1997: Intensiiteettiadverbit Tampereen puhekielessä. Pro gradu -työ. Tampereen yliopiston suomen kielen ja yleisen kielitieteen laitos.
- NS = Nykysuomen sanakirja I—VI. Werner Söderström Osakeyhtiö, Porvoo—Helsinki. 1951—1961.
- ORPANA, TERTTU 1973: Intensiiteettiadverbien semantiikkaa. Lisensiaatintyö. Tampereen yliopiston suomen kielen ja yleisen kielitieteen laitos.
- 1988: Kuvaus vai kommentti: tutkimus suomen kielen adjektiiviadverbien semanttisesta tulkinnasta. Opera Fennistica & Linguistica 2. Tampereen yliopiston suomen kielen ja yleisen kielitieteen laitos.
- PIIPPO, SOILE 1997: Hoivakielisyyys lääkärin puheessa: Havaintoja prosodian ja partikkelien käytöstä. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- PS = Suomen kielen perussanakirja I—III. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 55. Valtion painatuskeskus/Painatuskeskus — Kotimaisten kielten tutkimuskeskus, Helsinki. 1990—94.
- RAPOLA, MARTTI 1990: Johdatus suomen murteisiin. Neljäs painos. Tietolipas 4. Suomalaisen kirjallisuuden seura, Helsinki.
- Seuruututkimus 2008 = Suomen murteiden seuruututkimus. <http://www.kotus.fi/index.phtml?s=225>. 8.5.2008
- SMS = Suomen murteiden sanakirja IV (*huka—iätös*). Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 36. Kotimaisten kielten tutkimuskeskus—Painatuskeskus, Helsinki 1994.

VILKUNA, MARIA 1996: Suomen lauseopin perusteet. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 90. Edita, Helsinki.

YLI-PAAVOLA, JAAKKO 1995: Suomen murteiden seuruututkimus. — Riitta Kataja — Kristiina Suikkari (toim.), XXI Kielitieteen päivät Oulussa 6.—7.5.1994. Acta Universitas Ouluensis Humaniora B 19, s. 251—255. Oulun yliopisto.